

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte
Nepilna laika studijas
Profesionālā bakalaura augstākās izglītības studiju programma
„Pirmsskolas un sākumskolas skolotājs”
5. kurss

JANA EKŠTEINE

Rotaļa jaunākā pirmsskolas vecuma bērnu intereses par dabu sekmēšanai

Bakalaura darbs

Darba vadītājs:

Lektore
Akadēmiskais amats

Mg. paed.
Zinātniskais/
akadēmiskais grāds

Ligita Priede
Vārds, uzvārds

Paraksts

VENTSPILS 2017

Anotācija

Janas Ekšteines bakalaura darbs "Rotaļa jaunākā pirmsskolas vecuma bērnu intereses par dabu sekmēšanai" ir izstrādāts Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes programmā "Skolotājs" apakšprogrammā "Pirmsskolas un sākumskolas skolotājs" lektores Mg. paed. Ligitas Priedes vadībā.

Darba mērķis ir teorētiski izziņāt un praktiski izpētīt jaunākā pirmsskolas vecuma bērnu intereses par dabu sekmēšanai. Bakalaura darbs sastāv no divām – teorētiskās un empīriskās – daļām. Pamatojoties uz darba mērķi, tika izvirzīti šādi uzdevumi: analizēt pedagogu un psihologu atziņas par interesēm, to veidošanos pirmsskolas vecumā; raksturot rotaļu kā intereses par dabu sekmētāju; praktiski izziņāt un analizēt rotaļu dabā un ar dabas materiāliem izmantošanas iespējas intereses par dabu rosināšanai; analizēt pētījuma rezultātus un izstrādāt secinājumus.

Darba teorētiskajā daļā tika analizētas dažādu pedagogu atziņas par intereses jēdziena skaidrojumiem, pedagogu un psihologu atziņas par intereses būtību, specifiku un veidošanos jaunākajā pirmsskolas vecumā, kā arī noskaidroti pedagoģiski psiholoģiskie nosacījumi, kuri jāņem vērā vecākiem un pedagogiem, rūpējoties par intereses rosināšanu bērnos. Savukārt empīriskajā daļā tika veikti bērnu patstāvīgās darbības vērojumi, individuālās sarunas ar bērniem, iegūto rezultātu analīze.

Balstoties uz teorētiskajā daļā iegūtajām zināšanām, bērniem tika piedāvātas un analizētas piecas rotaļas dabā pirmsskolas izglītības jaunākā grupā.

Veiktais pētījums apstiprina izvirzīto hipotēzi: jaunākā pirmsskolas vecuma bērnu intereses par dabu tiek sekmētas, ja pedagogs: izprot rotaļas nozīmi intereses rosināšanā un iesaista tās dabas vērojumos; nodrošina bērnam daudzveidīgas aktivitātes iespējas.

Intereses veidošanās rotaļās dabā un ar dabas materiāliem tiek sekmētas, ja:

1. Pedagogam ir izpratne par pirmsskolas vecuma bērnu interešu attīstību;
2. Tiek bagātināta bērnu pieredze dabā ar rotaļu palīdzību.

Bakalaura darba apjoms ir 69 lappuses, analizēti 74 literatūras avoti. Darba satura skaidrošanai tiek izmantotas 7 tabulas un 33 attēli, kā arī pievienoti 3 pielikumi.

Atslēgas vārdi: daba, intereses, jaunākais pirmsskolas vecums, rotaļa.

Annotation

Janas Ekšteines bachelor work “The play to promote the interest in nature for the youngest the interest in nature for the youngest age of children in the pre – school” has worked out at University of Latvia at Faculty of Education, Psychology and Art in program “Teacher” in subprogram “Preschool and Primary School teacher” lecturer`s Mg. paed. Ligita Priede leadership.

The aim of work is find out theory and practically explore the youngest age of children in pre – school about nature promoting. The bachelor work consists of two parts – theoretical and empirical – parts. Based on the work aim, exercises were advanced like this: analyze teachers and psychologist`s cognitions about interests, those formings in the pre – school age; describing the play how interests about nature promoter, practically to cognize and analyze a play in nature and interests about nature stimulating with natural materials, to analyze investigation results and work out inferences.

In the works theoretical parts some teachers cognitions were analyzed about interests concept explanations teachers and psychologist`s cognitions about interests, specific character and making in the youngest age of children in pre-school, and pedagogical psychological conditions were made out, which parents and teachers must do, taking care about interests stimulation in the children. In empirical part were made children self – dependence observations, individual talking`s with children, results analyze.

Based to the theoretical part getting knowledge, children were offered five plays in the nature in the youngest age of children in pre-school to analyze.

Realized investigation confirm advance hypothesis: the youngest age of children in pre-school interests about nature are promoted, if teacher: understand play`s meaning interest stimulation and include those in nature observations; provide for child multiform activities possibilities.

Interest stimulations in plays in nature and with natural materials are promoted, if:

1.The teacher has understanding about the pre-school age of children interests development;

2. The children experience is made richer with plays help in the nature.

The bachelor work`s consist of 69 pages, analysed 74 literatures sources. For work content`s explanation is used 7 tables and 33 pictures, and added 3 appendices.

Key words: interests, nature, play, the youngest age of children in pre – school.

Saturs

Ievads	5
1. Intereses pedagogu, psihologu skatījumā	7
1.1. Intereses vispārīgs raksturojums	7
1.2. Jaunākā pirmsskolas vecuma bērnu interešu attīstība	13
1.3. Rotaļas dabā – intereses par dabu sekmētājas	16
1.4. Pedagoģiski psiholoģiskie nosacījumi intereses par dabu sekmēšanā.....	23
2. Intereses par dabu veidošanās rotaļā izpēte	26
2.1. Pētījuma metodoloģiskais pamatojums	26
2.2. Pētāmās grupas bērnu raksturojums	27
2.3. Individuālās sarunas ar bērniem	30
2.4. Praktiskais darbs ar bērniem	32
2.5. Individuālas sarunas ar bērniem salīdzinoša rezultātu analīze	53
Secinājumi	58
Priekšlikumi	59
Literatūras un avotu saraksts	60

Ievads

Svarīgi bērniem attīstīt interesi par apkārtējo pasauli. Interesi izraisa jaunais un neredzētais. Izraisītā interese rosina bērnu meklēt un iegūt jaunas prasmes, apgūt jaunus darbus, saprast likumsakarības. Dabas mainīgums un daudzveidība saista bērna uzmanību, izraisa zinātkāri un interesi, kā arī rosina un iedrošina bērnu uz rotaļām un aktīvām darbībām. Daba stimulē bērna uzmanību, rosina domāt, attīsta sajūtas un uztveri. Turklāt tā ir pozitīvu emociju avots. Bērnu piesaista viss, kas atrodas dabā – taureņi, putni, zvēri, koki, puķes, lietus peļķes utt. Bērna dzīvē daba ir konkrētu zināšanu pirmavots, bet, lai to izprastu un pret to veidotu saudzīgu attieksmi, pieaugušajam ir jārada atbilstoši apstākļi un pozitīvs piemērs.

Bērnā nepieciešams dabu izjust ikdienā – sadzirdēt putnu un dzīvnieku balsis, sajūst vēju, koku šalkoņu, tādējādi radot priekšstatus par apkārtējo pasauli, kas viņos izraisa neizsīkstošu interesi, zinātkāri un vēlmi radoši darboties. Dabas sniegtos materiālus pedagogs var izmantot gan nodarbībās, gan rotaļās – tātad caur dabu var noritēt visa diena, ko bērni pavada grupā. Galvenais ir bērnam piedāvāt un dot iespēju darboties pašam un pilnveidot sevi.

Mūsdienās aktuāla tēma ir dabas saudzēšana, tās sakopšana un nepiesārņošana. Bieži vien bērns nesaprot, ja aizrāda, ka, piemēram, konfekšu papīrītim ir sava vieta atkritumu tvertnē, nevis uz zemes. Slikto piemēru bērns redz ikdienā, jo nekārtīgi ir pilsētas daudzdzīvokļu māju pagalmi, apkārtnē pie atkritumu konteineriem un arī ielas ir netīras. Mūsdienās sabiedrību katru pavasari aicina piedalīties apkārtnes sakopšanā, bet visbiežāk šīs talkas apmeklē tie, kas paši zemē vairs neatļaujas nomest neko. Bērni ir jātuvina dabai un viņos jāveido izpratne par to, ka daba ir cilvēka dzīves neatņemama sastāvdaļa. Veidot apziņu, ka cilvēks ir dabas daļa ar tādu pašu vērtību, kā ikviena dzīva būtne uz šīs planētas, mēs izaudzināsim personību, kura nesavtīgi mīlēs visu dabu.

Sākot strādāt pirmsskolas izglītības iestādē un ejot ar bērniem pastaigās, darba autore ir novērojusi, ka bērni neprot saskatīt un priecāties par dabas skaistumu – par rasas pilienu, kas gozējas saulītē vai pirmo asniņu, kas izlīdis no zemes. Piemēram, smilšu kastē izceptām kūkām nav dekorējuma, bet apkārtnē ir sastopami dažādi materiāli – akmentiņi, zariņi, puķītes un lapiņas, kurus var izmantot šim nolūkam.

Pie vainas varētu būt mūsdienu straujais dzīves temps un sociālie aspekti, vecākiem atliek mazāk laika kopīgi ar bērnu iziet pastaigā, vākt ārstniecības augus, doties uz mežu ogot un sēņot. Tādējādi mazinās bērna kopā būšana un sadarbības veidošanās pieredze.

Vadoties pēc šā brīža situācijas, tiks pētīta interese par dabu veidošanās rotaļā jaunākā pirmsskolas vecuma bērniem.

Pētījuma objekts: Daba pedagoģiskajā procesā pirmsskolā.

Pētījuma priekšmets: Interesu veidošanās jaunākā pirmsskolas vecumā.

Pētījuma mērķis: teorētiski un praktiski izziņāt un pamatot jaunākā pirmsskolas vecuma bērnu intereses par dabu veidošanos rotaļā.

Hipotēze: Jaunākā pirmsskolas vecuma bērnu intereses par dabu tiek sekmētas, ja pedagogs:

- izprot rotaļas nozīmi intereses rosināšanā un iesaista tās dabas vērojumos;
- nodrošina bērnam daudzveidīgas aktivitātes iespējas.

Pētījuma uzdevumi:

1. Analizēt pedagogu un psihologu atziņas par interesēm, to veidošanos pirmsskolas vecumā.
2. Raksturot rotaļu kā intereses par dabu sekmētāju.
3. Praktiski izziņāt un analizēt rotaļu dabā un ar dabas materiāliem izmantošanas iespējas intereses par dabu rosināšanai.
4. Analizēt pētījuma rezultātus un izstrādāt secinājumus.

Pētījuma metodes:

1. Teorētiskā – pedagogu un psihologu literatūras analīze.
2. Empīriskās –
 - bērnu patstāvīgās darbības vērojumi;
 - individuālas sarunas ar bērniem;
 - iegūto rezultātu analīze.

Pētījuma bāze. Ventspils novada X pirmsskolas izglītības iestādes jaunākā pirmsskolas vecuma bērni. Pētījumā piedalījās 11 bērni.

1. Intereses pedagogu, psihologu skatījumā

1.1. Intereses vispārīgs raksturojums

Bērnam, ierodoties šajā pasaulē, ir vēlme un interese visu izzināt. Ar dzīves pirmajām dienām sākas izzināšanas process. Cilvēks sāk ar sevi un apkārtējās pasaules izzināšanu. Būtiska nozīme dzīves un darbības laikā ir interesēm. Interese izraisa darbību un aktivizē personību. Veiksmīgai procesa izzināšanai ir jārada labvēlīgi apstākļi. Ja uzsāktā darbība atbilst interesēm, tad tā izvēršas produktīva. Sajūtot gandarījumu, bērns spēj visu paveikt ar saviem fiziskajiem un intelektuālajiem spēkiem. Bērns ir kā pētnieks, viņam viss interesē, viņš vēlas visu izzināt.

Lai sekmētu un izprastu interešu attīstību, kā arī izzinātu pedagoga lomu interešu rosināšanā par dabu, nepieciešams vispirms noskaidrot, ko nozīmē jēdziens “*intereses*”. A. Kopeloviča un L. Žukovs akcentē E. Pētersona atziņu, ka interešu ir *vienaldzības* pretstats. Tas, kas mūs interesē, mums nav vienaldzīgs, un tas, kas mums ir vienaldzīgs, mūs neinteresē (Kopeloviča, Žukovs, 2000, 210).

Terminam *interese* ir dažādi skaidrojumi. Lai raksturotu interešu, darbā tika izmantotas A. Kovaļova, J. Kolominska, V. Zelmeņa, Dz. Albrehtas, I. Arvanovas, L. Žukova un citu autoru atziņas. N. L. Geidžs un D.C. Berliners interešu raksturo, kā ikvienu jaunu pieredzi, sabiedrisku vai individuālu, kas nokļūst mijiedarbībā ar izzināšanas struktūrām, izraisīdama interesi un attīstīdama izpratni. Jaunajai pieredzei daļēji jāiekļaujas cilvēkam jau pazīstamajā pasaulē (Geidžs, Berliners, 1999, 113).

Pedagoģijas skaidrojošajā vārdnīcā interese ir skaidrota kā vajadzības, pieredzes un izvēles nosacīta aktīva attieksme pret darbībām, objektiem un parādībām. Interese var būt aktīva, mērķtiecīga un arī pasīva, kā arī interešu ir vajadzības, tieksmes, aizraušanās, objektīvi vai subjektīvi nozīmīgais, kas nodrošina fizisko eksistēšanu, garīgo izaugsmi vai vietu sabiedrībā (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000, 71). Savukārt psiholoģijas vārdnīcā *interese* skaidrota kā vērtības izjūta pret attiecīgu objektu (tie var būt cilvēki, dzīvnieki, sociālie notikumi, darbība). No vienas puses, interešu izraisa objekti, kas pēc varbūtības var apmierināt jau esošās vajadzības, no otras puses, interešu var liecināt par jaunas vajadzības veidošanās pirmo posmu (Psiholoģijas vārdnīca, 1999, 61).

Interesē ir cilvēka aktīva un emocionāli pozitīva izzināšanas virzība uz noteiktu priekšmetu vai parādību, lai to izzinātu vai arī apgūtu kādu konkrētu darbības jomu. Interesei ir izvēles raksturs. Vajadzības un interešu nosaka cilvēka darbības mērķus un motīvus. Zinot tos, var spriest par cilvēka sociālās attīstības līmeni, kā arī izvēlēties optimālākos ietekmēšanas līdzekļus un metodes (Žukovs, 1998, 21).

Savukārt E. Iljins akcentē, ka ievērojamu uzmanību interesēm pievērš K. Izards. Viņš pieņem kādu interešu iekšēju emociju klātbūtni, nodrošinot selektīvu motivāciju uzmanības un uztveres procesiem, kā arī personas kognitīvās darbības stimulēšanai un sakārtošanai. Izards interesi uzskata par pozitīvu emociju, ko cilvēks piedzīvo biežāk nekā visas citas emocijas (Ильин, 2001,195).

Interese ir kā specifiska personības attieksme pret objektu, ko nosaka šī objekta nozīmīgums dzīvē un tā emocionālā pievilcība. Intereses var veidoties stihiski un neapzināti atbilstoši objekta emocionālajai pievilcībai, un tikai pēc tam seko objekta nozīmīguma apzināšanās. Intereses veidošanās ceļš var būt arī atgriezenisks – no nozīmīguma apzināšanās uz aizraušanos (Kovaļovs, 1967, 82).

L. Žukovs, raksturojot intereses, min Sokrata atziņu, ka cilvēks piedzimstot, pēc dabas ir labs, tomēr katram ir dažādas spējas. Par spējām liecina cilvēku interesējošās darbības vai uzdevuma ātra apguve, laba atmiņa, zinātkāre, interese (Žukovs, 1999, 28).

Ieinteresēšana ir cilvēka ietekmēšanas metode, kas balstās uz partnera intereses izraisīšanu. S. Omārova skaidro, lai izraisītu interesi, jāveido saskarsmes dialogs, jāpieņem partneris un jāpieskaņojas viņam. Lai cilvēks sāktu rīkoties, viņam ir jāsaprot, kādēļ kaut kas ir jā dara, kā jā dara un vai viņš to var. Pamudinot uz darbību, jāpierāda mērķa nozīmīgums un tas, ka šo mērķi ir iespējams sasniegt. Informēšanai par mērķi jābūt dzīvai un tēlainai (Omarova, 2004, 80). Intereses, tāpat kā visa cilvēka darbība, ir ļoti daudzveidīga, taču jebkuras intereses ir produktīvas, tās ir saistītas ne tikai ar kādu priekšmetu, bet arī ar aktivitāti un darbību (Щукина, 1971, 33).

I. Arvanova, atsaucoties uz S. Rubiņšteina, I. Freidenfelda u.c. autoru atziņām par interešu veidošanos, uzsver, ka *intereses* var sasaistīt ar:

- vajadzībām – tās veidojas pēc tam, kad apzinās, kāda nozīme ir objektam. Veidojas vajadzību un interešu mijiedarbība, kas viena otru izraisa un papildina, veidojot no jauna intereses vajadzības;
- uzmanību, jo interesei ir tieksme iepazīt kādu objektu, izpētīt, novērot, uztvert, domāt. Uz objektu tiek vērsta uzmanība;
- personisko attieksmi – cik nozīmīgs pētāmais objekts turpmākajā dzīvē un kāda ir emocionālā attieksme;
- emocionālajiem pārdzīvojumiem – ja tādi ir. Tie liecina par interesi, par nepieciešamību pēc objekta, kas būtu emociju ierosinātājs, līdzeklis mērķu sasniegšanai (Arvanova, 2004, 58).

Tā tad var secināt, ka cilvēku intereses ir ļoti daudzveidīgas. Intereses teorētiskajā literatūrā tiek saistītas ar emocijām, ar uzmanību, ar attieksmēm, bet V. Zelmenis, A. Kovaļovs, J. Kolominskis un A. Špona intereses saista ar vajadzībām.

Intereses kā vajadzība. Daudzi autori intereses saista ar vajadzībām, piemēram, A. Špona, A. Asafreja, V. Zelmenis, J. Kolominskis u. c. Kā atzīmē A. Asafreja atzīmē – interese ir vajadzības, pieredzes un izvēles nosacīta aktīva attieksme pret darbībām, objektiem un parādībām. Interese var būt aktīva, mērķtiecīga un arī pasīva, kas rodas uz vajadzību bāzes: vajadzība pauž nepieciešamību, intereses – personiskās simpātijas. A. Asafreja min, ka K. Ušinskis uzskatīja, ka mācīšanās bez jebkādas intereses, tikai ar piespiešanu, neveicina nekādu vēlēšanos apgūt zināšanas (Asafreja, 2001, 26). V. Zelmenis akcentē, ka ar dažādām vajadzībām saistās daudzveidīgas intereses. Tās izpaužas kā izziņas tieksme un labvēlīga emocionālā attieksme pret vajadzību objektiem (Zelmenis, 2000, 27).

Savukārt J. Kolominskis skaidro, ka vajadzības ir interešu pamats. Cilvēks interesējas par tiem priekšmetiem un par tām parādībām, kas spēj apmierināt kādu vajadzību. Interese nereti liek mums darboties noteiktā virzienā, kļūst par darbības motīvu. Turklāt viena un tā pati darbība dažiem cilvēkiem var būt atšķirīgu interešu izraisīta un var apmierināt dažādas vajadzības. Piemēram, viens bērns labi mācās tāpēc, ka viņam ir augsti attīstītas izziņas intereses, zināšanu alkas, cits cenšas visu paveikt atbildīgi, rūpīgi, lai iemantotu apkārtējo cilvēku cieņu, trešais nevēlas sarūgtināt vecākus, utt. Tā tad mācīšanās, tāpat kā visi citi sarežģīti darbības veidi, ir daudzu vajadzību un interešu motīvi (Kolominskis, 1986, 170).

Intereses un vajadzību ciešo saikni akcentē E. Iljins, uzskatot, ka interese izaug no izziņas vajadzības, un stabili nostiprinājusies interese var kļūt par vajadzību (Ильин, 2003, 508).

Intereses ar vajadzībām saista arī A. Špona. Vajadzības, kas sākas ar interesi, kļūst par intereses rašanās pamatu un pati interese var pārvērsties par vajadzību. Vajadzības cilvēkam ir attīstības avots. Cilvēkam, īpaši augošam, svarīgas vajadzības ir izzināt, domāt, atklāt, radīt, apliecināties, pašizteikties u.c. Vajadzību apmierināšana cilvēkam ir objektīvi nepieciešama. Cilvēka apziņā nepieciešamība atspoguļojas interesēs un centienos. Intereses ir viens no uztveres, domu un gribas virzības nosacījumiem. Tādēļ interesēm cilvēka dzīvē un darbībā ir būtiska nozīme (Špona, 2004, 80).

Definējot interesi kā izzinošu attieksmi pret objektu, psihologi, kas atzīst šo pozīciju, sašaurina intereses jēdzienu, saprotot to tikai kā izziņas interesi, lai gan faktiski viņi nenoliedz arī citas personības intereses. Interese kā personības virzības īpašība, ir sarežģīta un dinamiska parādība. A. Kovaļovs uzskata, ka nedrīkst identificēt vajadzības un intereses jēdzienus, jo nereti gadās, ka vajadzība un intereses nesaskan. Indivīds sajūt darbības vajadzību, bet viņam pret to var arī nebūt interese. Vajadzība, kas nesaskan ar interesi, var kļūt par intereses rašanās pamatu,

pat vairāk – pati interese var pārvērsties personības vajadzībā. Jaunā estētiskā interese var pārvērsties par svarīgu dzīves vajadzību. Tāpēc jāatzīmē intereses un vajadzības saiknes un mijiedarbība, tomēr tās neidentificējot (Kovaļovs, 1967, 81, 82).

No cilvēka vajadzībām lielā mērā ir atkarīga uzmanība. Tādējādi nākamais aplūkojamais termins ir uzmanība.

Intereses kā uzmanība. J. A. Students skaidro, ka uzmanība ir apziņas koncentrācija uz esošu vai gaidāmu parādību, kas mūs interesē. Brīvā uzmanība visnotaļ izriet no intereses, vienmēr apzinīga, jo tā pamatojas uz interesi, bet interese kultūras cilvēku dzīvē vienmēr ir apzinīga. Interese jāmodina uz to, kas cilvēka individualitātei tuvāka – ja būs interese būs arī uzmanība (Students, 1998, 151).

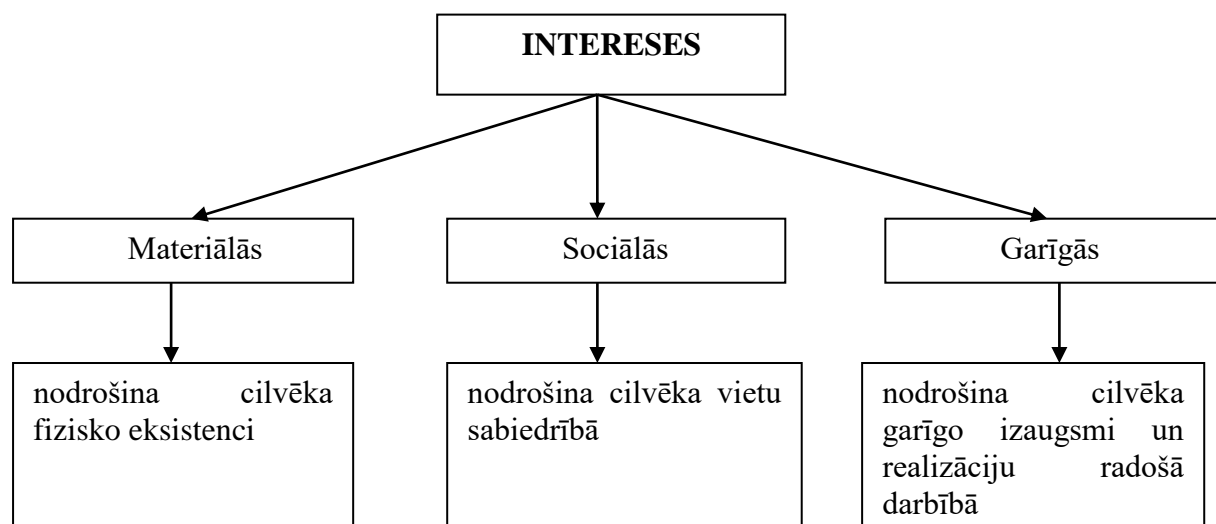
Ja kāda lieta mums nav vienaldzīga, tad tas nozīmē, ka priekšmets vai tā saturs, ir mūs saviļņojis, iekšķīgi modinājis, radījis patīkamu sajūtu un saistījis pie sevis uzmanību. Interese zināmā mērā līdzinās pasīvai uzmanībai, tikai ar to starpību, ka interese ir tāds stāvoklis, pie kura jūtām liela nozīme. Jūtas uztur dzīvu uzmanību un rada interesi (Kopeloviča, Žukovs, 2000, 210). Savukārt A. Kovaļovs uzskata, ka intereses nav identificējamās ar uzmanības virzību, jo uzmanība pret objektu var rasties arī bez intereses, pamatojoties uz objekta nozīmīguma izpratni, pienākumiem vai nepieciešamību. Piemēram, patvaļīgā uzmanība vismazāk saistīta ar interesi (Kovaļovs, 1967, 82).

Interese kā attieksme. Obligāta intereses pazīme ir emocionāla attieksme pret objektu. Ne katra emocionālā attieksme veido interesi. Prieks var būt acumirkļīgs, pārejošs un vispār neizteikt nekādu interesi. Par intereses obligāto pazīmi var būt tikai noturīga, pozitīva personības attieksme pret objektu (Kovaļovs, 1967, 82).

Savukārt A. Vorobjovs, skaidro, ka interese izpaužas personības apzinātā tendencē virzīt uzmanību, domas, un darbību uz emocionāli pievilcīgu priekšmetu. Intereses attīstība notiek vairākos etapos (Vorobjovs, 1996, 163).

J. A. Students, akcentē, ka intereses ir tas iekšējais prieks – tīksme –, ko pārdzīvojam, vērojot saistošu parādību vai arī, kavējoties atmiņās pie patīkamiem pārdzīvojumiem pagātnē, vai visbeidzot, gaidot ko patīkamu (Students, 1998, 151).

Teorētiskajā literatūrā ir dažāds interešu iedalījums. Psiholoģijas vārdnīcas autori intereses iedala *materiālajās interesēs*, *sociālās interesēs* un *garīgajās interesēs*. Materiālās intereses nodrošina cilvēka fizisko eksistēšanu. Sociālās intereses – cilvēka vietu sabiedrībā. Garīgās intereses nodrošina cilvēka garīgo izaugsmi un realizāciju radošā darbībā, ieskaitot arī izziņas intereses. Uzskatāmi šis iedalījums atspoguļots 1. attēlā (sk. 1. attēlu).



1. attēls. Interēšu iedalījums (Psiholoģijas vārdnīca, 1999, 61)

A. Kovaļovs intereses iedala pēc arī pēc to noturības – *noturīgas un nenoturīgas intereses*. Nenoturīgums raksturīgs ne tikai bērniem, bet arī pieaugušajiem. Noturīgas intereses saistītas ar attīstītām spējām un dziļu pienākuma un aicinājuma apzināšanos. Iespējams novērot cilvēkus, kuriem ir aktīvas un dziļas, bet šauras intereses, un otrādi, kuriem ir vispusīgas, plašas, bet paviršas intereses. Vērtīgāks ir tāds tips, kam uz plašu, daudzpusīgu interešu fona ir viena galvenā, dziļa pamatinterese (Kovaļovs, 1967, 85).

Arī V. Zelmenis, līdzīgi kā A. Kovaļovs, uzsver, ka intereses var būt, noturīgas vai īslaicīgas, plašas vai šauras, dziļas vai seklas. Daudzveidīgas garīgās intereses sekmē personības vispusīgu attīstību. Plašas, dziļas un noturīgas intereses ir pamats panākumiem mācībās un pilnvērtīgai dzīvei. Apzinātām vajadzībām un interesēm ir vairāk vai mazāk skaidrs izvēles un rīcības pamatojums (argumenti) (Zelmenis, 200, 27).

Savukārt A. Vorobjovs norāda, ka interesi uztur cilvēka spēja uz noteiktu darbības veidu, stimulēšana, labvēlīga attieksme vai atzinība. Tāpēc *noturīgas intereses* pamatā vienmēr ir pozitīvs emocionāls stāvoklis, ko veido cilvēkam nozīmīgu vajadzību apmierināšanas process, panākumi cilvēka darbībā. Ja darbībai nav panākumu, tad negatīvo emociju pārdzīvošana bremsēs noturīgas intereses rašanos par to (Vorobjovs, 1996, 163).

Arī A. Kovaļovs, tāpat kā V. Zelmenis, skaidro, ka intereses iedala vispirms pēc to satura vai virzības. *Materiālās intereses* var izpausties tieksmēs pēc dzīves ērtībām, interesē par apģērbu, tieksmē pēc greznības u. tml. *Sociālās intereses* ir intereses par noteiktiem sabiedriskā darba un speciāli vadoši organizatoriskā darba veidiem, interese par politiku un publicistiku (Kovaļovs, 1967, 84). Sociālās intereses, pēc E. Pētersona redzējuma, ierosina uz darbību sabiedrības labā, novēršot dzīves ēnas puses un cenšoties izlīdzināt pretrunas un nesaskaņas šķiru savstarpējās attiecībās. Sociālā interese veido sabiedrību, vadīdama to virzienā uz ceļu cilvēcību un tautas ideālo spēku apziņas kopsajūtu. *Garīgās intereses* skaidro, ka cilvēks savā garīgās

attīstības gaitā nav pielīdzināms materiālās dabas vielai, kas veidojama pēc patikas. Viņš ir dzīva būtne ar imanentām tieksmēm. Īsti izglītots cilvēks centīsies ar savām zināšanām un savu izveicību, cik spēdams, visur pakalpot. Tiecoties pēc izglītības un krājot zināšanas, viņš būs pakāpeniski un soli pa solim gājis cauri nopietnai gara skolai, kas veido spēkus un stiprina garu. Arī K. Dēķens skaidro, ka ar interesi uzņemta mācība attīsta garu, paliek cilvēkam par garīgu īpašumu uz visu mūžu, to mudinādama uz garīgas attīstības turpināšanu. Tikai interesants darbs ved pie īstas izglītības, paceldams cilvēka vērtību. Skolēns pieradinās garīgi piespieties un savu darbu izpildīt apzinīgi un krietni, kas lielā mērā jau sekmē viņa rakstura attīstību. Tādēļ pareiza mācība ir labākais līdzeklis formālai izglītībai, jo tā spēcina un attīsta garīgās spējas un sekmē tikumību (A. Kopeloviča un L. Žukovs, 2000, 212, 233).

Analizējot A. Kovaļova, J. Kolominska, V. Zelmeņa, A. Šponas, A. Vorobjova u.c. autoru atziņas par interesēm un to veidošanos, saistību ar vajadzībām, uzmanību, attieksmēm un to iedalījumu, var secināt, ka tie ir atšķirīgi. Interesi dažādos aspektos ir pētījuši un atzinuši par nozīmīgu daudzi autori. Viņi ir vienprātis, ka bērnība ir nozīmīgs periods intereses izraisīšanā un tās attīstīšanā. Pieaudzis cilvēks apzinās un kontrolē savu interesi, turpretī bērnam ir nepieciešama palīdzība, lai interese viņa dzīvē darbotos kā pozitīvs dzinulis. Interesi par dabu var rosināt gan personas, gan lietas, gan pedagoga emocionāls stāstījums. Dabas vērojumos, tās izpētē bērns trenē savas izjūtas, uzmanību. Pieaug interese, un ar laiku attīstās arī vērīgums. Tas sāk izpausties prasmē ievērot gan spilgtākas, gan arī tikko pamanāmas dabas objektu un parādību īpašības.

Darba autore secina, ka izraisīta interese liek cilvēkam aktīvi virzīties uz mērķi, kā arī darboties noteiktā virzienā, lai to sasniegtu. Intereses var būt plašas un šauras, noturīgas vai nenoturīgas, līdz ar to cilvēkiem, viena un tā pati darbība sniegs dažādas intereses. Obligāta intereses pazīme ir emocionāla attieksme pret objektu, jo bērns pasauli uztver ar emocijām un jūtām. Pēc satura sociālās intereses bērnam rada izpratni par sociālās dzīves norisēm un labklājību, savukārt garīgās intereses nodrošina garīgo izaugsmi – mākslā, izglītībā, radošajā darbībā un apkārtējās pasaules izzināšanā – nodrošinot pilnvērtīgu un vispusīgu bērna personības attīstību. Materiālās intereses nodrošina cilvēka fizisko eksistenci. Caur interesēm var veidoties vajadzības, un cilvēks uz vajadzību pamata spēj apmierināt savas intereses.

Nākamajā apakšnodaļā darba autore aprakstīs jaunākā pirmsskolas vecuma bērnu interešu attīstību.

1.2. Jaunākā pirmsskolas vecuma bērnu interešu attīstība

Intereses bērnam veidojas jau pēc piedzimšanas, jo tad viņš ir īpaši modrs un šķiet, ka viņš alkst iepazīt apkārtējo pasauli. Bērnam jau no dzimšanas darbojas visi maņu orgāni – spēja redzēt, dzirdēt, sajust garšu, smaržu un citus fiziskus iespaidus. Bērna zīdīšanas process pie mātes krūts, roku un kāju kustības, un tiekšanās pēc priekšmetiem, to satveršana un mutē likšana – ir sākotnējie procesi.

Kad bērns nāk pasaulē, viņš ir gatavs uzņemt sevī visu jauno un šī vēlme ir neizsīkstoša, ja vien ir kāds, kas palīdz saprast un attīstīt. A. Špona uzskata, ka bērnam ir iedzimta vajadzība izzināt pasauli. Bērna aktivitāte sākumā ir impulsīva, maz apzināta. Viņš tiecas apgūt sevi, apmierināt savas elementārās vajadzības. Ar katru gadu lielāka kļūst viņa kustību un runas aktivitāte, bērns arvien vairāk tiecas izzināt apkārtni un uz to iedarboties. Tas spilgti izpaužas viņa rotaļās. Nepārtrauktā bērna praktiskā darbošanās un priecāšanās par atklājumiem nevienam pieaugušajam nav sveša. Bet ne vienmēr vecāki atrod laiku atbalstīt bērnu pasaules izzinā (Špona, 2004, 43).

Interese attīstītās procesā – tā paliek par vadošo personības motīvu, nosaka personības virzību. Aktīva intereses veidošanās maina bērna izturēšanos pret mācībām. Tās kļūst patīkamas, un uzlabojas darba rezultāti. Interese sāk veidoties diezgan agri un sākumā tā izpaužas kā ziņkārības veids. Jau agrā bērnībā bērnu saista spilgti, krāsaini priekšmeti, skaņas, priekšmeta kustība. Pirmsskolas vecumā interese rodas kā relatīvi noturīga attieksme pret emocionāli pievilcīgu darbību, ko regulē priekšstati. Rodas bezgalīgie “kāpēc” un “kādēļ” jautājumi. Bērns tiecas izprast parādības, viss jaunais viņu saista un pārsteidz (Kovaļovs, 1967, 85).

Lai ziņkāre nezustu un pāraugtu darbošanās priekā un zinātkārē, bet vēlāk izzināšanas interesēs, tā ir jāstabilizē. Vēlēšanās zināt un izprast intelektuālās problēmas izraisa jauna informācija. Ja bērns nesaņem pietiekoši daudz stimulācijas savai sensorajai sistēmai, ja viņam trūkst darbības paņēmieni, situācija vai informācija šķiet neinteresanta vai vienaldzīga. Vajadzība pēc zināšanām un informācijas ir ļoti spēcīga mazos bērnos (Lieģeniece, 1999, 93).

Līdzīgu atziņu izsaka A. Ļubļinska, akcentējot, ka bērnam pirmsskolas vecumā veidojas jautājoša attieksme pret apkārtējo pasauli. Bērns pats par sevi vecāku cilvēku apber ar jautājumiem “kāpēc?”, “kādēļ?”, un “kā?”. Bērna zinātkārās attieksmes pret īstenību noturīgums ir atkarīgs no tā, vai pieaugušie sekmē šādu attieksmi pret apkārtējo vidi, vai nomāc to ar savu paviršo izturēšanos pret bērnu jautājumiem un nevēlēšanos uz tiem atbildēt. Ja atbalsta bērna jautājumus, tad pieaugušais palīdz bērnam rast atbildes uz jautājumiem pasaules izzināšanā (Ļubļinska, 1979, 339). Pedagoģijas zinātnes aizsācējs J. A. Komenskis norāda, ka tas, kas paredzēts iemācīšanai, jāsadala atbilstoši vecuma pakāpēm, lai būtu piemērots bērnu uztveres

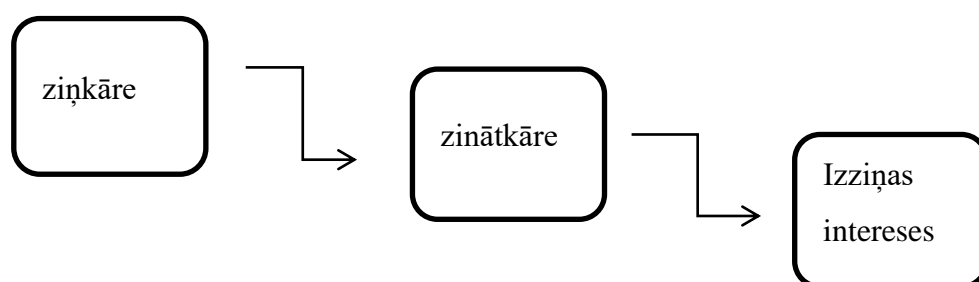
spējām. Viņš ieteica sākumā attīstīt bērnu jutekļus, pēc tam atmiņu un domāšanu, valodu un roku veiklību, gribu. Viens no pamatuzdevumiem, kas jāveic, ir radīt bērnos interesi (Komenskis, 1992, 17).

Intereses, kas pauž vēlēšanos uzzināt kaut ko jaunu, uzzināt dziļāk, pilnīgāk, rodas tad, ja bērns jau kaut ko zina, piemēram, par dzīvniekiem, par transportu, par gadalaikiem un dabas parādībām. Ja bērnam nekas nav zināms par vulkāniem, tad interese par tādām svešām parādībām pati no sevis nevar rasties (Lublinska, 1979, 339).

Visnozīmīgākā bērna vispārējās psihiskās attīstības sastāvdaļa pirmsskolas vecumā ir prāta attīstība, kas ir pamats bērna sagatavotībai skolā un turpmākajā dzīvē. Prāta attīstība ir sarežģīts process: tā ietver interešu izveidošanos, visdažādāko zināšanu un iemaņu uzkrāšanu (Djačenko, 1996, 4).

Savukārt Dz. Albrehta norāda, ka bērna izziņas attīstībai ir vairākas pakāpes – ziņkāre, zinātkāre un izziņas intereses:

- ziņkāres izraisīšanai un piesaistīšanai noder intriģējoši fakti, novērojumi, līdzpārdzīvojuma radīšana, ietekmējoša mūzika, saistošs uzskates materiāls, problēmsituācijas, ko gribas atrisināt u. tml.
- zinātkāres stiprināšanai noder lomu spēles, problēmsituāciju risināšana, radoši uzdevumi, dažādu materiālu kombinēšana dažādās kompozīcijās.
- izziņas intereses veidošanos sekmē padziļināta jautājuma izpēte ar dažādu resursu palīdzību. Izziņas attīstības pakāpes atspoguļota 2. attēlā (sk. 2. attēlu).



2. attēls. Izziņas attīstības pakāpes (Albrehta, 2001, 129)

Arī I. Arvanova akcentē izziņas attīstības pakāpes, norādot, ka viss jaunais rada ziņkāri, kas ātri pāraug zinātkārē, kad audzēknis cenšas saņemt jaunas zināšanas, bet, lai tās iegūtu, sāk domāšanas procesu. Ar to ziņkāri atšķiras no zinātkāres. Šis ir ļoti īss periods, attīstoties radošajai darbībai, veidojas interese. Ļoti svarīgi ir izkopt un veidot audzēkņos zinātkāri, interesi, nepieciešamību pēc pašizglītības (Arvanova, 2004, 58).

Savukārt E. Iļjins min būtisku S. Ožegova atziņu, ka zinātkāre ir vēlme mācīties, redzēt kaut ko jaunu, ir interese par kaut ko. Jo īpaši interesants fakts ir aizraujoša zinātkāre, interese, kura satur kādu intrigu. Tādējādi ieinteresēt – radīt interesi, zinātkāri ar kaut ko noslēpumainu,

neskaidru. Zinātkāre ir līdzīga jēdzienam "ziņkārigs", veidojas interese apgūt jaunas zināšanas (Ильин, 2001,196).

Bērna aktīva darbošanās un orientējoši pētnieciskā attieksme pret apkārtējo vidi ātri veido viņa izziņas tieksmi. A. Ļubļinska uzsver, ka sākumā bērns brīnās par jauno, izrāda ziņkāri, bet pirmsskolas vecumā, jau skaidri izpaužas zinātkāre, vēlēšanās uzzināt to, kas atklāts jauns un pārsteidzošs. Panākumi praktiskās darbības jomā nostiprina ticību saviem spēkiem un paver viņam iespējas darboties arvien drosmīgāk, daudzveidīgāk un patstāvīgāk (Ļubļinska, 1979, 331). Arī R. Fišers skaidro, ka svarīgi veicināt bērna dabisko zinātkāri, dziņu pētīt un izmēģināt, darīt un noskaidrot, kas no tā iznāks. Jābalstās uz bērna tieksmi apmierināt „neremdināmo ziņkāri”. Mums jābūt kopā ar bērnu, iekvēlināt viņu ar savu aizrautību un zinātkāri, saka autors (Fišers, 2005, 261).

Intereses kā motīvs kļūst par lielu, virzošu spēku. Dziļu un stabilu interešu attīstība ir ilgstošs process. Svarīgi ir izkopt un veidot intereses un vajadzības. Attiecīgi *vajadzības* veidojas pēc tam, kad apzinās, kāda nozīme ir objektam; te veidojas vajadzību interešu mijiedarbība, kas viena otru izraisa un papildina. Vajadzības un intereses nosaka bērna darbības mērķus un motīvus (Arvanova, 2004, 58, 59).

Radoša darbība, kurā bērns, balstoties uz savu pieredzi, radoši attēlo vēroto un pārdzīvoto, D. Dzintere un I. Pučure uzsver, ka, apmierinot savas vajadzības pēc saskarsmes, fiziskās aktivitātes, izziņas un pašregulācijas, bērns sekmē sava Es apzināšanos, pašattīstību un veicina attīstību veselumā (Dzintere, Pučure, 2003, 36).

I. Freiberga min, ka nozīmīgs interešu attīstības elements ir emocijas. Pārdzīvojumi un dažādība rada interesi, un no tā atkarīga uzmanība un uztvere. Sākotnēji tā ir ziņkārbība, ieinteresētība vēl bez stabilām interesēm, taču šis sākotnējais ieinteresētais stāvoklis, kas saistīts ar pozitīvām emocijām, pakāpeniski veido zinātkāri (Freiberga, 2007, 14). I. Freibergas atziņas varētu papildināt ar I. Plotnieka teikto, ka emocionalitāte nebūt nav pati par sevi eksistējoša. Ļoti svarīga ir vajadzība pēc saskarsmes ar cilvēkiem, jo bērns, kas nav saņēmis pietiekami daudz glāstu, var veidoties emocionāli neatsaucīgs. Liela emocionālās dzīves skola ir atdarināšana. Pieredzes uzkrāšanas gaitā bērns apgūst pastāvīgas, diezgan noturīgas emocionālās formas saskarsmē ar noteiktiem objektiem. Daži no tiem izraisa prieku, citi – bailes. Tas jau ir emocionālo attiecību veidošanās sākums (Plotnieks, 1988, 136).

Savukārt P. Birkerts intereses iedala vairākās stadijās, no kurām uz pirmsskolas vecumu attiecas pirmās divas: *maņu intereses stadija*, kas ilgst līdz divu gadu vecumam. Šai vecumā bērnu interesē tas, kas apmierina viņa iedzimtās vajadzības. *Subjektīvās intereses stadija*, kas ir tiešs turpinājums pirmajai stadijai un ilgst līdz septiņu gadu vecumam. Šai periodā bērns visu, ar ko saskaras, vērtē caur savu “Es” apziņu (Birkerts, 1923, 65).

Darba autore secina, ka pēc P. Birkerta, A. Kovaļova, A. Ļubļinskas, I. Plotnieka, Dz. Albrehtas, u.c. autoru atziņām, intereses paplašina bērna attīstību, pieredzi, vajadzības, zināšanas un prasmes. Bērns savu pasaules izzināšanu sāk ar intereses palīdzību. Sajūtas ir vienas no pirmajām, kas bērnam rosina interesi. Bērnam ir svarīgi sajūst, saredzēt un sadzirdēt visu, kas vēl ir nezināms. Bērnam ir jāļauj interesēties un izzināt sev vēl nezināmo, jāļauj būt ziņkārīgam, jo pēc vēlēšanās uzzināt, ko jaunu, attīstās zinātkāre, kas savukārt bērnam attīstās interesē. Tas, ka bērns uzdod jautājumus par lietām un apkārtējo pasauli liecina, ka bērnam ir radusies interese. Ja pieaugušais palīdz bērnam rast atbildes uz jautājumiem un mudina bērnu pašu meklēt atbildes, tad bērnam veidojas zinātkāre, vērīgums un novērošanas spējas.

Nākamajā apakšnodaļā darba autore apskatīs rotaļas dabā kā intereses par darbu sekmētājas nozīmi bērna dzīvē.

1.3. Rotaļas dabā – intereses par dabu sekmētājas

Visi ievērojamākie pedagogi ir uzskatījuši dabu par bērnu domāšanas un valodas pirmavotu. Vērodami augus, dzīvniekus un dabas parādības, bērni mācās nosaukt vārdā, jautā un grib pastāstīt, mācās novērot, salīdzināt un domāt. Bērnu, iepazīstinot ar dabu, ir jāveido reāli, pareizi priekšstati par dabas norisēm. Bērnbā gūtiem iespaidiem jāklūst par pamatu dabas zinību apgūšanā, uzskata grāmatas autori (Daba bērniem, 1972, 4).

Rotaļājoties dabā, ar dabas materiāliem bērni gūst dažādu sensoro pieredzi, izbauda tās skaistumu saskarsmē ar dzīvo un nedzīvo dabu, saista to ar piederības izjūtu pret noteiktu vidi, mācās radoši pielietot zināšanas jaunā situācijā, mācās salīdzināt, domāt, secināt.

Maza bērna ikdiena ir rotaļāšanās. Rotaļā bērns izprot sevi, caur rotaļu apgūst pozitīvas emocijas, elementāras iemaņas un jaunas zināšanas. Rotaļā bērns dzīvo savu bērna dzīvi, tā vislabāk sagatavo bērnu dzīves darbībai. Tā ir paša bērna radīta un izvēlēta darbība, kurā viņš jūtas brīvs, un tā nav pieaugušo uzspiesta darbība. Ar rotaļas palīdzību bērns izsaka savas vēlmes, rotaļā viņš priecājas, fantazē, rada, atpūšas, mācās, pārdomā, izjūt sevi un savu dzīvi (Dzintere, Stangaine, 2007, 9).

Grāmatas “Ģimenē aug bērns” autori skaidro, ka rotaļa ir galvenā bērna darbība. No tās ir atkarīga psihisko procesu – jūtu, domāšanas, atmiņas, gribas attīstība. Rotaļā bērns modelē dzīvi, attēlo dažādas dzīves norises, izvēlas līdzekļus savai darbībai, uzņemas lomas, kuru izpildi pārdzīvo. Rotaļa palīdz bērnam daudz izzināt un uzzināt. Rotaļa palīdz izprast bērna pārdzīvojumus, izzināt vēlmes un intereses, palīdz saskatīt, kāds ir bērna intelektuālais attīstības līmenis. Tā palīdz regulēt savstarpējās attiecības ar vienaudžiem (Ģimenē aug bērns, 1988, 97).

Pirmsskolas vecuma bērnu galvenā darbība ir rotaļa, akcentē arī L. Žukovs. Viņš norāda, ka viss mācību process notiek tikai caur spēlēšanos – lomu un sižeta rotaļas, pasaku un dzejas

tēlu dramatizēšanas, pirkstiņspēles, didaktiskās spēles un citi rotaļu veidi. Bērna darbībā centrālā vieta ir rotaļām, tajās attīstās iztēle, fantāzija, patstāvība un neatlaidība. L. Žukovs min Aristoteļa atziņu, kurš uzskatīja, ka bērniem ir vajadzīga rotaļa. Tai jābūt brīva cilvēka cienīgai, mēreni vieglai (Žukovs, 1999, 27, 36).

Bērnām rotaļa palīdz veidot stipru pamatu nākotnei. Rotaļa sekmē bērna intelektuālo spēju attīstību, jo rotaļā bērns aktīvi darbojas, attīsta spējas un pieredzi. A. Bakisa norāda, ka agrīnas pieredzes kvalitāte un kvantitāte ir nākamās garīgās attīstības pamats. Tāpēc nedrīkst aizmirst, ka, rotaļājoties ar bērnu, viņam jādod domāšanas, izgudrošanas, mācīšanās mehānismi – viss, kas balsta prāta rosību (Bakisa, Romēns, 1997, 11).

D. Dzintere atsaucas uz E. Ozoliņas uzsvērtu, ka visgaišāk bērna iekšējā pasaule parādās rotaļās. “Mēs sakām “rotaļas”, un bērni arī lieto to vārdu, bet katram pie šī vārda rodas savs jēdziens. Mums rotaļa – nekas, joks, bērnam – darbs izprieca, vingrināšanas un savu spēju parādīšana, ar vārdu sakot, viņa pasaule”. N. Picka akcentē, ka rotaļa ir bērna garīgās eksistences līdzeklis. Ja bērns neuzticas, tad bērns vairs nav bērns, jo tad tam nav vairs atvērtības, nav neierobežota tieksme “iekarot pasauli” (Dzintere, Boša, 1997, 15).

Rotaļa ir izziņas un orientācijas veids reālajā pasaulē, laikā un telpā, lietās, dzīvās būtnēs, struktūrās un cilvēkos, uzsver L. Priede. Iesaistoties rotaļas procesā, bērns mācās dzīvot mūsu simboliskajā pasaulē, domu un vērtību pasaulē, tajā pašā laika izzinot, izmēģinot un mācoties (Priede, 2007, 50).

J.A. Komenskis uzskata, ka bērniem vajag nodarboties tikai ar to, kas atbilst viņu vecumam un spējām, kā arī ar to, pēc kā viņi paši tiecas (Komenskis, 1992, 111).

Rotaļa ar savu specifiku sekmē bērna garīgo attīstību, un tai piemīt audzinoša un attīstoša funkcija, uzskata V. Golubina. Tā sniedz iespēju praktiski darboties, ļauj izpausties, uzlādē un attīsta bērna emocionalitāti. Pilnveido uztveri un domāšanu, nostiprina atmiņu veido iemaņas un prasmes, rosina sakārtoties iekšēji – līdzsvaru. Sniedz prieku, dod iespēju izlādēt uzkrāto enerģiju – gan pozitīvo, gan negatīvo. Rotaļa veido un nostiprina gribu, attīsta *intereses* un veido pašrealizācijas prieku (Golubina, 2007, 170).

Rotaļa sagādā bērniem prieku, izraisa daudzveidīgas jūtas un pārdzīvojumus, tā ir interesanta un bērniem pieejama apkārtējās īstenības izzināšanā, un radošā atveidošana. Bērni rotaļās un spēlēs apgūst sabiedriskās uzvedības pirmās iemaņas (Avaņesova, 1986, 35).

L. Priede ir analizējusi un apkopojusi dažādu autoru atziņas par rotaļas nozīmi bērna attīstībā. Rotaļājoties bērns kļūst par pētnieku. Viņš pēta dažādus dabas objektus, norises, pārvērtības. Rotaļa parāda, ko bērns zina un viņam ir iespēja atklāt, analizēt un eksperimentēt ar pasauli (dabu) sev apkārt. Rotaļā bērns gūst daudzveidīgu sensoro pieredzi. Uzskatāmi rotaļas nozīme bērna attīstībā ir atspoguļota 3. attēlā (sk. 3. attēlu).

- rotaļa**
- ir bērnu nepieciešama dzīves sastāvdaļa, jo tā palīdz viņam izprast apkārtējo pasauli (dabu). Rotaļājoties bērns ir pētnieks. Viņš izpēta pats sevi (spēku, vājumu, varēšanu, intereses). Rotaļā bērns pēta arī dažādus dabas objektus, norises, pārvērtības.
 - **parāda**, ko bērns zina, interiorizē apgūto, zināmo un veido viņa darbības iekšējo plānu, kuru viņš pielieto citās situācijās.
 - **sekmē** fizisko attīstību. Bērns var lēkt, mest, skriet, ķert.

- rotaļā**
- bērns **attīstās** intelektuāli. Bērnam ir iespēja atklāt, analizēt un eksperimentēt ar pasauli (dabu) sev apkārt. Bērns var bagātināt savus priekšstatus, izpratni par dabu. Viņš mācās salīdzināt, secināt un klasificēt;
 - bērns **mācās** sadarboties ar vienaudžiem un pieaugušajiem, uz klausīt viņu idejas;
 - bērns **gūst** daudzveidīgu sensoro pieredzi, ceļot smilšu pilis, būvējot akmens vaļņus, izliekot “baseinus” no gliemežvākiem...

Rotaļu darbība nodrošina apstākļus bērna attīstībai veselumā.

3. attēls. Rotaļas nozīme bērna attīstībā (Priede, 2007, 50, 51)

Rotaļas dabā nav tikai izklaide, bet tā ir arī metode, ar kuras palīdzību bērns iepazīstas ar apkārtējo pasauli, tai skaitā dabu. Daba ir dažādu bagātību krātuve, pārsteidzoša un mainīga, kas katru dienu mums paver jaunu skatu uz plašo pasauli. Daba ir pārsteidzoša ar savām parādībām, kur nepārtraukti noris pārmaiņas. Tajā var vērot sauli, mākoņus, lietu, vēju, negaisu, rīta rasu, saulrietu.

Daba piedāvā iegūt daudzveidīgus materiālus – akmeņus, zariņus, čiekurus, zīles, kastaņus, un daudzus citus, kurus bērns var izmantot savās rotaļās. Bērniem vērojot un pētot un rotaļājoties dabā, attīstās uztvere un sajūtas, domāšana un runa. Rotaļas prasmīgi var izmantot pastaigās, ekskursijās. Pastaigu laikā ir iespējam izmantot dažādu rotaļu elementus. Pirmsskolas vecumā svarīgi ir ne tikai rotaļāties, veidot saskarsmi, gūt pieredzi, jaunas zināšanas, bet arī sekmēt pozitīvas attieksmes veidošanos pret apkārtējo vidi, pret dabu.

Dabas materiālus meistarīgi var izmantot gan rotaļās, gan nodarbībās, gan patstāvīgajā darbībā. Tas var noritēt gan grupā, gan svaigā gaisā.¹ Arī L. Žukovs akcentē K. Ušinska teikto, ka daba uzskatāma par bagātāko izzināšanas un bērnu audzinātāju. Krāsu harmonija, formu bagātība

¹Lasītāju raksti. (2011). Pieejams: <http://www.ntz.lv/lasitaju-raksti/palidzesim-berniem-izzinat-dabu/>

dabā izsauc prieka sajūtas. Harmonija dabā veido priekšstatus par skaisto. Daba dara cilvēku cildenāku, veido priekšstatu par skaisto, ietekmē garīgo spēju. Pieaugušo uzdevums ir attīstīt bērnam spējas redzēt dabas skaistumu, izraisīt emocionālo pārdzīvojumu, piemēram, vērojot saules lēktu, saulē spīguļojošu rāsas pilienu, meža noslēpumaino klusumu vai meža dzīvnieku pēdas sniegā, saules rietu utt. (Žukovs, 1997, 158). Pirmsskolas mācību programma dabas zinībās paredz šādu mācību mērķi un uzdevumus:

- apgūt prasmi izzināt dabu un tās likumsakarības;
- rosināt izzināt dabas parādības un norises;
- iepazīties ar tuvākajā apkārtnē sastopamajiem augiem un dzīvniekiem;
- veidot saudzīgu attieksmi pret dabu.²

Jebkuros laika apstākļos cilvēkiem ir iespējams doties dabā. Pietuvinot bērnu dabai, ir iespējams attīstīt un veidot pareizu izpratni par dabu, rosināt pareizu attieksmi pret augiem un dzīvniekiem, kā arī vidi, kurā dzīvojam. L. Priede apgalvo, ka dabas krāsas, skaņas un smaržas piesaista bērna uzmanību, modina labestīgu attieksmi pret pasauli, sajūsmina viņu. Tuvinoties dabai, bērns mācās to pazīt un novērot, uztvert pašas smalkākās dabas parādības – tās formu skaistumu un skaņu burvību (Priede, 2000, 63).

L. Žukovs min būtisku F. Rablē atziņu, kurš uzskatīja, ka mācībām jānoris ne no grāmatām, bet jāizaug no rotaļām, ka mācībām jānotiek, vērojot reālas lietas un parādības dabā. Par augiem jāmacās, pastaigājoties pa laukiem (Žukovs, 1999, 80).

M. Pitamika, atspoguļojot darbošanos dabā, atklāj, kā ar eksperimenta palīdzību var bērnam parādīt, ka daba jūt laika apstākļu izmaiņas. Esot lietainā dienā dabā, bērns uzskatāmi varēs redzēt, ka augi un dzīvnieki laika apstākļu izmaiņu ietekmē mainās. Kā piemēru var minēt čiekuru, kurš mitrā laikā aizveras, bet sausā laikā atveras (Pitamika, 2008, 155).

Dabu par neizsmejamu avotu, kas garīgi bagātina cilvēku, uzskata Dz. Prelgauska. Bērnus saista spilgtie ziedi, tauriņi un vaboles, putni un zvēri, ūdens peļķes, krītošās zvaigznes, sniega pārslas, pērkona dārdi. Bērni ne vienmēr visu izprot un iegūst vajadzīgās zināšanas, prasmes un iemaņas, nespēj apmierināt savu zinātkāri (Prelgauska, 2004, 3).

Daba bērnam piedāvā iegūt materiālus, ar kuriem var paveikt dažādus darbus. T. Āre apgalvo, ka, ja bērns pratīs acis vaļā turēt, tad nepaies garām dabas balvām: apstāsies, aplūkos, priecāsies un ņems līdzi. Bērns dabā iegūst savam darbam materiālus un viņam būs interesanti rotaļāties. Upmalā var pamanīt brūnās, samtainās meldru vāļītes un garās niedres. Tie tik labi ļauj locīties groziņu, laiviņu, cepuru pīšanā (Āre, 1992, 5).

²http://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/programmas/pirmsskolai/pirmssk_izgl_mac_programma.pdf

I.Freiberga raksta, ka apkārtējās pasaules iepazīšana un interešu veidošanās notiek ar moto: „Iepazīstu un interesējos par to, ko redzu, sajūtu, ar ko varu darboties!” Tas nozīmē, ka bērnam jārod iespēja tuvoties objektiem, kurus var aplūkot un izpētīt savā darbībā. Bērnam tas nozīmē - vērst savu uzmanību un darbību uz tuvāko apkārtni, ekskursijām un novērojumiem (Freiberga, 2007, 29). Grāmatas “Daba bērniem” autori norāda, ka lai labāk iepazītu kādu priekšmetu vai parādību, lai atklātu būtisko, jādarbojas pēc iespējas vairākiem sajūtu orgāniem, domāšanai un valodai. Svarīgi novērojamo objektu ļaut apskatīt, pataustīt pat pasmaržot un pagaršot. Novērojumi jāsaista ar darbību (rotaļu darbību) un patīkamiem pārdzīvojumiem. Novērošanā piedalās dažādi analizatori: redzes, dzirdes, taustes. Intensīvi darbojas arī bērna jūtas, domāšana un valoda (Daba bērniem, 1972, 12).

Bērniem vienmēr kaut kādā veidā ir saskare ar dabu. Bezgala daudzveidīgā pasaule izraisa bērnos dzīvu interesi, zinātkāri, rosina uz rotaļām, darbošanos un radošu darbību. Bērnam lielu interesi izraisa sarūpētie dabas materiāli, kurus iespējams pētīt un izziņāt. V. Golubina uzsver dabas materiālu nozīmi gan izziņas, iztēles un intereses rosināšanā. Dabas materiālu skaistums attīsta bērna estētisko gaumi un vēlmi darboties, atraisa iztēli un sekmē domāšanas attīstību (Golubina, 2007, 202).

Rotaļai ir liels uzdevums, un daba pati liek bērnam rotaļāties. Rotaļā notiek “dīgstošo” dziņu instinktīva pašattīstīšana un nemitīga vingrināšanās nākotnes nopietnai darbībai. Šeit rotaļa nav brīva bet stingri noteikta pēc spējām, kuras parādīsies tuvākajā vai tālākajā nākotnē. Rotaļā bērns parāda savu personību, savas tieksmes, vēlmes, tikumus, jo rotaļa nāk no indivīda iekšējās dziņas, kura nosaka saturu, veidu, ilgumu (Dēķens, 1921, 66). Dabā var organizēt dažādas rotaļas atbilstoši gadalaikam.

Rudens rotaļas. Ikdienas pastaigās bērniem māca pavērot tuvāko apkārtni, atšķirt rudenim raksturīgākos laika apstākļus, ieklausīties dabas skaņās. Viena no daudzveidīgām iespējam dabā ir darbošanās un rotaļāšanās ar lapām. Š. Elisone un Dž. Greja piedāvā “Rudens rotaļas”, kad sabirušas rudens daudzkrāsainas lapas, tās var sagrabt ar grābeklīti, veidojot lielu kaudzi. Var veidot nelielās kaudzītēs un pamēģināt, skrienot starp tām, viens otru noķert. Izmēģināt arī lēcienus pāri kaudzītēm. Saberot visas lapas vienā kaudzē, var ierušināt viens otru lapās. Bērniem rodas interese, prieks, kas liek apbrīnot un baudīt krāsaino rudeni (Elisone, Greja, 1996, 64). Arī M. Pitamika, piedāvā iespēju darboties ar lapām. Bērniem patīk lasīt lapas pagalmā vai parkā. Jāierosina bērnam ņemt dažādas formas lapas, piemēram, atrodi zvaigznītes formā vai atrodi kādu šauru, garu lapu. Šādi tiks salasītas dažādas formas lapas. Saliekot lapas kopā, var izvirzīt bērnam uzdevumu koku lapas sašķirot pēc kādas noteiktas pazīmes. Tās var piedāvāt aplūkot zem palielināmā stikla, lai izpētītu tās dzīslu formu (Pitamika, 2008, 136).

Rudens pārvērtības vērot un saklausīt jādodas dabā, kā piedāvā Dz. Prelgauska. Kad rudens lapas sabirušas uz zemes kā biezs paklājs, jāļauj ar tām draiskoties. Lapas var sagrābt kaudzē, valnīšos. Ieklausīties, kā lapas čab. Censties noķert krītošās lapas. Ieklausīties dabas skaņās, bērns var pastāstīt, kādas skaņas saklausījis (Prelgauska, 2004, 44). Lasot lapas, kastaņus, zīles, čiekurus un citus sīkumus, bērnam attīstās sensorās spējas, bagātinās priekšstati.

Ziemas rotaļas. Ziema atnes pārmaiņas. Bērnam veidojas interese par pirmo sniegu. Jauni iespaidi par sniegpārslām, lāstekām, sniega bumbām. Pirmā sniegavīra velšana, pikošanās cīņas, “Eņģeļu zīmēšana”, “Putnu barotava”, putnu barotavu pagatavošana un iekāršana koku zaros, putnu barošana – viss izraisa bērnos interesi un vēlmi darboties svaigā gaisā. Ziemā bērni var brīst pa sniegu, Š. Elisone un Dž. Greja piedāvā doties pēdu meklēšanas ekspedīcijā “Ziemas pēdas”, kad bērnu interese pieaug, meklējot pēdas un nosakot, kam tās pieder. Var sekot pēdām un pavērot, kurp tās aizved. Salīdzināt var savas pēdas, ejot, skrienot un lecot, kā tās būs mainījušās. Bērns izjūt sajūsmu un prieku par saviem un citu nospiedumiem, tad viņš saņem baudu rotaļājoties ar sniegu (Elisone, Greja, 1996, 292). Interesi bērniem izraisa tas, ka sniegu var ienest istabā un tam pievienot krāsas un to izkausēt. Izkusušo sniega ūdeni, tad salej dažādos trauciņos to atkal varam sasaldēt. Krāsainie ledus gabali rotā pagalma balto sniegu. Pastaigās un rotaļās pa sniegu bērni turpina uzkrāt priekšstatus par sniega īpašību izmaiņām, paaugstinoties vai pazeminoties gaisa temperatūrai. Nesen uzsnidzis sniegs aukstā laikā ir irdens “sniegs nelīp”, bērnu klātbūtnē sniegu aplaista ar ūdeni. Mitrums padara sniegu lipīgu, var velt pikas un celt sniegavīrus. Dienā, kad no debesīm krīt sniega pūkas, pastāvēt un papriecāties par sniegpārslīņu deju. Izmantojot lupas, varam labāk saskatīt trauslos sniegpārslīņu starus (Krūmiņa, 2015, 28).

Pavasara rotaļas. Pavasaris paveras kā jaunas dzīves uzsākšana, ilgāku laiku var pavadīt pastaigā un rotaļu laukumā. Daba sāk mosties, un bērns ir ieinteresēts saskatīt un pētīt. Martā laiks ir mainīgs, kūst sniegs un ledus rodas peļķes, čalo tērces. Zilajās debesīs peld balti gubu mākoņi. Kokiem briest pumpuri, zari kļūst brūngani. Atgriežas strazdi un cīruļi, putnu balsis kļuvušas skaļas un strīdīgas. Klāt aprīlis – kūp saulē atkususi zeme un upes izkāpj no krastiem, un pārpludina zemienes. Uzzied kārkli un vītoli ar sudrabortajiem pūpoliem. Uzzied pirmie ziedi – mālļēpes un pienenes, kas mirdz kā dzeltenas saulītes. Saulainā piekalnē, meža malā veras zilā vizbulīte. Izlido dažādi tauriņi, bites, kameņi un lapsenes. Pamostas un pa dārza celiņiem sāk rosīties skudras. Š. Elisone un Dž. Greja piedāvā rotaļu “Skudru parāde”, kad ierauga skudru taku, paņemt lupu, lai visu varētu pamatīgi apskatīt. Apskatīt skudras ķermeni, kas sastāv no trim atsevišķām daļām: galvas, krūšu kurvja un vēderiņa. Izskatīt kājas. Nolik uz skudru takas cepumu drupatiņas un pavērot, kā skudras tās aizvelk. Skudras ir sabiedriski kukaiņi, tās viena otrai palīdz strādāt. Pavērot, kā tās satiekas un sasveicinās. Pastaigāties pa pļavu un pievērst bērnu uzmanību, cik kukaiņu tajā var atrast. Uzmaniģi pacelt akmeņus, vērst bērnu uzmanību

palūkoties starp augiem un mitrām lapām. Pastāstīt, kā sauc dažādus kukaiņus un no kā tie pārtiek. Kukaiņu meklēšana būs piedzīvojums. Pārsteigti būs visi, cik daudz kukaiņu var atrast, brīvā dabā (Elisone, Greja, 1996, 172). Daudzkrāsainais, daudzveidīgais pavasara skaistums. Lai bērnus sekmīgi varētu iepazīstināt ar dabu, pedagogiem pašiem labi jāpārzina dabas norises.

Vasaras rotaļas. Vasara ir siltākais gadalaiks. Rotaļās var doties ar basām kājām un lietainā laikā. Bagātas attīstības iespējas bērniem sniedz dabas materiāli – smiltis, gliemežvāki, akmeņi, koku zari un saknes, čiekuri. Darbojoties ar tiem, var ļaut vaļu fantāzijai, organizēt aizrautīgas rotaļas, darināt interesantas rotaļlietas un suvenīrus (Bērnu attīstība mācību un audzināšanas procesā, 1981, 107). R. Kaņepēja piedāvā rotaļas ar smiltīm. Pētīt to īpašības: sausas, mitras, slapjas, birstošas u.c. Salīdzināt sausas un slapjas smiltis. Ko ar smiltīm var darīt? – Veidot, birdināt... Ko var ņemt palīga, lai veidotu no smiltīm? – Ūdeni. Dubļošanās, pirkstu spēles smiltīs, dabas materiāli, figūras veidnes (Kaņepēja, 2003, 52). Rotaļāties dabā mums piedāvā Š. Elisone un Dž. Greja “Smiltīs gatavots dekors”, “Ūdens sacensības”, “Rotaļa dubļos”. Kas gan var būt jaukāk, ja saulīte silda un koku paēnā ir bedre, kura pildīta ar ūdeni un smiltīm. Visiem patīk parotaļāties dubļos. Bērns var veidot dažādas celtnes un ļaut tām nožūt saulē (Elisone, Greja, 1996, 40). Dubļos var iespiest pēdas vai plaukstas un vērot, kā dubļi izspiežas pa pirkstu starpām. Slapjās smiltīs var zīmēt ar pirkstiem vai koku zariņiem, vai iebradāt taciņas. Veidojas raksti vai veseli zīmējumi un tos var papildināt ar dabā sastopamiem materiāliem. Arī lāpstiņa un grābeklītis, spainīti un formiņas ir brīnišķīgi instrumenti radošam darbam – ar tiem var veidot visdažādākos nospiedumus slapjās smiltīs: paralēlas, taisnas un liektas līnijas ar grābeklīti, ritmiski atkārtot pusapļus vai apļus ar spainīša vai formas malu, trīsstūrainus vai citas formas dziļākus grebumus ar lāpstiņas stūri vai galu. Ziedošā dabā, iztēli rosinošo darbiņu veidošanas iespējas ir krāsainākas, paveras ziedi, lapas, dažādu zāļu stiebri, dadži, pākstis augļi, sēklas u.c. (Hofmane, 2015, 8).

Analizējot L. Žukova, Š. Elisones un Dž. Grejas, D. Dzinteres, I. Stangaines, u. c. autoru atziņas par rotaļu, tās nozīmi bērna attīstībā, darba secina, ka bērnība ir rotaļu laiks. Rotaļas iespējas ir ļoti daudzveidīgas un plašas. Tās attīsta bērna fiziskās, psihiskās un intelektuālās spējas. Rotaļa paplašina rīcības un darbības spējas, rosina domāt, izraisa ziņkāri un interesi, kā arī sniedz darbību, kas izraisa prieku un iespēju izmantot savu ķermeni un maņu orgānus. Rotaļas ir ļoti daudzveidīgas un tās paver daudz iespēju – viss, ko bērns apgūst rotaļā sagatavo viņu tālākai darbībai un dzīvei. Dabas dotās iespējas attīsta visus psihiskos procesus, intereses un emocionālo sfēru. Daba ir bijusi un būs, tā mūs baro un uztur, tā ir bezgala daudzpusīga un dažāda, neizsmeļams skaistuma paraugs un iedvesmas avots, kas garīgi bagātina cilvēku.

Nākamajā apakšnodaļā darba autore aprakstīs pedagoģiski psiholoģiskos nosacījumus intereses par dabu sekmēšanā.

1.4. Pedagoģiski psiholoģiskie nosacījumi intereses par dabu sekmēšanā

Pedagoga loma ir ļoti būtiska pastaigā, vērojumos, rotaļās. L. Priede uzsver, ka svarīgi, lai pedagogs, gatavojoties pastaigām dabā, radītu bērnam priecīgu gaidu atmosfēru, ieinteresētību, pārdzīvojumu. Nozīmīga ir pedagoga intonācija, ar kādu viņš runā par dažādām lietām, dabas norisēm, parādībām, jo bērnam ir ļoti svarīgi, lai pieaugušā jūtas būtu patiesas (Priede, 2000,67).

L. Žukovs apgalvo, ka arī Sokrāts risināja skolotāja problēmu. Par vienu no galvenajiem skolotāja uzdevumiem viņš uzskatīja bērnu vēlmju un spēju izzināšanu, vest bērnus pretī labajam, iekvēlināt viņu dvēselēs dusošos spēkus, izsaucot bērnu iekšējo vajadzību pilnveidoties. Sokrāts uzskatīja, ka īstas zināšanas nevar iedot skolēnam no ārienes, tām jāizaug no paša personības dzīlēm, skolotājam tās ir jāsekmē (Žukovs, 1999, 28).

Montesori pedagoģijā uzsver, ka audzinātāja un skolotāja funkcijas apvienojas dabīgi. Audzināšanas un apmācības procesu saprot kā palīdzību bērna psihiskajai attīstībai no pašas bērna dzimšanas, bet tālāk pedagogs ir kā palīgs patstāvīgas personības attīstībā dzīvei. Dabiskā interese un zinātkāre veido bērna attieksmi pret apkārtējo vidi un materiāliem.³

Saskaņā ar pirmsskolas vecuma bērnu ekoloģisko izglītību tiek saprasta nepārtrauktā izglītošana, audzināšanas un attīstības process, kura mērķis ir veidot zinātnisku un praktisku zināšanu sistēmu, kā arī vērtību orientāciju par atbildīgu attieksmi pret dabu (Суркина, 2005, 21). Savukārt S. Omārova akcentē, ka pedagogam jānoskaņo sevi uz bērnu, lai bērns sāktu rīkoties, ir jārada interese. Cenšoties ieinteresēt bērnu par kādu viedokli, nepieciešams ne tikai uzmanīgi vērot viņu, bet arī izvirzīt pieņēmumus par bērna galvenajām interesēm. Informēšanai ir jābūt dzīvam, tēlainam lietas būtības izklāstam, stāstījumam (Omārova 2004, 84, 85).

Jebkuros laika apstākļos iespējams veikt dabas vērojumus, gūt priekšstatus, izpēt, iztīrīt un iepazīt to vai citu dabas objektu. V. Golubina uzsver, ka pedagogam jāprot bērnu ieinteresēt un aizraut, jo tikai tā veidosies estētiskā uztvere, redzot, izpēt un klausoties skaidrojumos. Galvenais, iepazīstinot ar dabu, ir atvērt sajūtu pasauli un caur to veidot estētisko izpratni un godbijīgu attieksmi pret dabu un tās objektiem (Golubina, 2007, 199).

L. Priede uzsver, ka atrašanās dabā ir tās izzināšana gan bērnam, gan pieaugušajam, tā ir kopīga mācīšanās. Raksturojot pedagoga lomu šajā procesā, tiek uzsvērts būtiskākais:

- veicināt bērna interesi par dabas norisēm un parādībām;
- rosināt bērnu pašam visu ieraudzīt, izjust, izdzīvot;
- iesaistīt pieredzes apgūvē, aktīvi darbojoties, un gūst priecīgus pārdzīvojumus;
- kļūst par padomdevēju tad, kad tas ir nepieciešams;

³ PII "Montesori puķu dārzs" mājaslapa (2012). Pieejams: <http://www.montesori.lv/index.html>

- radīt bērnam atraisītu rotaļas atmosfēru, kurā ietverti dažādi vērojumi, pētījumi, eksperimenti;
- būt radošam, cienīt bērna garīgo pasauli;
- būt iejūtīgam pret bērna jautājumiem, kas dod iespēju saskarsmes uzturēšanai.

Lai bērns spētu apjēgt un padziļināt dabā gūtos iespaidus, kā arī dot impulsus jaunām izzinošām aktivitātēm, ir jāsekmē sarunas ar bērnu (Priede, 2007, 50).

Rotaļās dabā bērni gūst dažāda veida pieredzi un mācās radoši pielietot jaunās zināšanas, mācās salīdzināt, secināt, klasificēt. Tas ļauj teorētiskās un praktiskās zināšanas un iemaņas sasaistīt konkrētā darbībā. Īpašu uzmanību āra nodarbību organizēšanai ir veltījis Dž. Kornels.

Viņš ir izvirzījis vairākus āra nodarbību principus. Tie ir:

- mazāk mācīt, vairāk dalīties iespaidos;
- būt gataviem jauniem iespaidiem;
- pievērst bērna uzmanību bez kavēšanas;
- vispirms skatīties un pārdzīvot un tikai tad pārrunāt.

Autors akcentē arī pārdzīvojuma un prieka nozīmi vērojumos (Kornels, 1994, 4 – 5).

Iepazīstinot bērnu ar apkārtni un sabiedriskās dzīves norisēm, tiek veikts svarīgs pamatuzdevums, un R. Kaņepēja skaidro, ka tiešu vērojumu, sarunu, pārrunu, attēlu aplūkošanas gaitā bērni gūst priekšstatus par to, kas notiek apkārtņē. Pedagogu pienākums būtu parūpēties, lai bērni ir ieinteresēti vērot, un būtu vēriģi. Bērniem novērošana palīdz izprast to, kas notiek vai notiks dabā (Kaņepēja, 2003, 51). I. Freiberga uzsver, ka bērns attieksmi pret apkārtni apgūst no pieaugušā – vēro uzvedību, reakciju, uzmanīgi klausās spriedumos. Pieaugušā attieksme kļūst par atdarināšanas piemēru. Jāiepazīstina, ar kādiem darbiem cilvēki darbojas tuvākā apkārtņē, un jāveido pozitīva attieksme pret dabu (Freiberga, 2007, 30).

Pastaigas laiks ir visilgstošākais rotaļāšanās periods, tāpēc svarīgi ir šai laikā nodrošināt rotaļu daudzveidību, to maiņu, kā arī rūpēties par to, lai bērni daudz kustētos un skraidītu un ar prieku atrastos ārā. Tādēļ ir vajadzīgs, lai dažādos gadalaikos būtu daudzveidīgi materiāli: lielās rotaļlietas, dabas materiāli (Avaņsova, 1986, 41).

E. Guljance un I. Baziks darbā “*Что можно сделать из природного материала: Кн. для воспитателя дет*” uzsver, ka, lai pēc iespējas drīzāk pievērstu bērnus dabas skaistumam, jāpievērš uzmanība ziedu skaistumam, dažādu augu augļiem, rudens lapām, gliemežvāku savdabīgai formai un krāsai un zemūdens pasaules daudzveidībai. Katram augam ir savdabīgs izskats: lapu forma, to krāsa, virsma utt., strādājot ar dabīgiem materiāliem, tas viss ir jāņem vērā. Katrā mācību stundā, ekskursiju laikā dabā, ir nepieciešams atgādināt bērniem, ka viņiem

atbildīgi jāizturas pret dabu, jāaizsargā ziedi, krūmi vai jebkuri augi no bezjēdzīgas iznīcināšanas (Гульянц, Базик 1991, 7).

Rotaļas gaitā audzinātāja un bērnu savstarpējās attiecības iegūst rotaļas raksturu. Pedagoģs labi organizētā rotaļā ir nevis skolotājs, bet gan tās dalībnieks, viņš iedarbojas uz bērniem nevis tieši, bet, spēlējot rotaļas vadītāja lomu, iedarbojas ar rotaļas noteikumu palīdzību (Avaņesova, 1986,87).

Grāmatas “Dabas pamatlikumi” autori norāda, ka tieši pedagogam ir vislielākā iespēja ietekmēt dabas uztveri. Pedagoga nostāja un attieksme pret dabu ietekmē arī bērnus. Šajā attieksmē ietilpst gādība par putnu ar aizlauztu spārnu, saudzība pret slieku uz taciņas, apbrīna par vizbulīti koku paēnā. Atrašanās dabā ir izzināšana gan pedagogam, gan bērniem. Dabas burvība var atklāties arī tad, kad tā nav redzama ar acīm. Rotaļa ļauj bērnam iejusties, piemēram, skudras lomā, lai saskatītu, aptaustītu un izsmaržotu sīkus zāles stiebriņus. Bērni pēta, vēro un atdarina (Dabas pamatlikumi, 1996, 16). Svarīgi, lai pedagogs kopā ar bērniem izdzīvotu atklājumus un atklāsmes prieku.

I. Krūmiņa skaidro, ka, lai labāk bērns varētu vērojumus izmantot priekšstatu paplašināšanā par dabas parādībām, un norisēm dabā, viņš ir jāiesaista dažādās rotaļās. Tās varētu būt didaktiskās, kustību vai radošās rotaļas. Vērojumi, praktiskās darbības un rotaļas ar savu specifiku sekmē bērna garīgo attīstību, tiem piemīt audzinoša un attīstoša funkcija:

- sniegt bērnam iespēju praktiski darboties un izpausties,
- sagādāt pozitīvas emocijas,
- pilnveidot domāšanu un nostiprināt atmiņu,
- palīdzēt atbrīvoties no agresijas,
- sniegt gandarījumu un apmierinājumu par padarīto (Krūmiņa, 2015, 6).

Bērni uzmanību pievērš visam jaunajam, spilgtajam, dzīvajam, cenšas apmierināt savu ziņkāri un tieksmi darboties, bet galveno, būtisko patstāvīgi saskatīt neprot, tādēļ pieaugušajiem bērnu ziņkāre jācenšas pārvērst zinātkārē, un viņu novērojumi mērķtiecīgi jāvada. Analizējot L. Žukova, Dž. Kornela, L. Priedes u.c. autoru atziņas, darba autore secina, ka pedagoga loma rotaļās dabā nav mazsvarīga. Pedagogs sniedz bērnam iespēju praktiski darboties, pievērš bērna uzmanību un sagādā pozitīvas emocijas, kā arī iedrošina un rada interesi turpmākai darbībai. Pedagoga loma ir tuvināt bērnu dabai un veiksmīgi to var panākt ar rotaļu palīdzību, vērst uzmanību, veicināt bērna interesi par dabas norisēm, parādībām. Viņš pamudina, ieinteresē, liek saklausīt un saskatīt.

Nākamajā nodaļā darba autore aprakstīs intereses par dabu veidošanās rotaļā izpēti, kurā pamatos savu pētījumu metodoloģiski.

2. Intereses par dabu veidošanās rotaļā izpēte

2.1. Pētījuma metodoloģiskais pamatojums

Lai noskaidrotu un izpētītu intereses par darbu veidošanos ar rotaļu palīdzību, tika veikts empīriskais pētījums Ventspils novada X pirmsskolas izglītības iestādē, jaunākā pirmsskolas vecuma grupā. Izvirzītās hipotēzes pārbaudīšanai tika uzstādīts šāds darba mērķis: praktiski izzināt, un pamatot jaunākā pirmsskolas vecuma bērnu intereses par dabu veidošanos rotaļā. Lai sasniegtu darba mērķi, tika izvirzīti šādi uzdevumi:

1. Izmantojot novērošanas un intervēšanas metodi, noskaidrot bērnu attieksmi pret dabu;
2. Izmantojot pārrunu metodi, veidot bērniem pozitīvu attieksmi pret dabu un rotaļām;
3. Praktiski izmantot rotaļas intereses par darbu veidošanai.

Pētījuma realizēšanai tika izmantotas šādas empīriskās metodes: novērošana, intervija, statistiskās datu analīze. Novērošana nozīmē pētāmo parādību speciāli organizēta uztvere. (Jurgena, 2002, 45). Metode ir efektīva tikai tad, ja pētījuma veicējs prot atlasīt būtisko un konkrēto, vienlaikus saskatot vispārīgo.

Lai noskaidrotu bērnu attieksmi pret dabu, darba autore izmantoja arī standartizētu interviju, kurā visi jautājumi ir jau iepriekš izstrādāti, noformulēti un sakārtoti noteiktā secībā. (Jurgena, 2002, 47). Pedagoģijas terminu skaidrojošajā vārdnīcā intervijai dots šāds skaidrojums: pētīšanas metode pedagoģijā, sociālajās zinātnēs: pētnieka mērķtiecīgi vadīta saruna ar atbildētāju, lai iegūtu informāciju par kādu jautājumu, uzskatiem, problēmām, attieksmi u. tml. (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000, 72).

Pārrunu metode ir pedagoģisko parādību izziņas veids sarunas procesā dabiskos dzīves apstākļos, kura ir subjektīva pētīšanas metode, jo atklāj atbildētāja metodi, kas var atšķirties no objektīvās īstenības (Jurgena, 2002, 47). Šī metode darba autorei palīdzēja izprast, kā arī veidot pozitīvu attieksmi pret dabu un rotaļām.

Lai varētu veiksmīgi veikt pētījumu, darba autore izveidojusi pētījuma plānu ar šādiem uzdevumiem:

- Pētāmās bāzes izvēle;
- Pētījuma metožu atlase;
- Vērtēšanas kritēriju izstrāde;
- Pētāmās grupas raksturojums;
- Rotaļu, saistībā ar dabu, atlase;

- Praktiskais darbs ar bērniem;
- Iegūto rezultātu atlase;
- Secinājumi.

Lai apkopotu rezultātus un varētu izstrādāt secinājumus par empīrisko pētījumu, darba autore arī analizēja iegūtos rezultātus dažādās tabulās un diagrammās. Darba autore analizēja bērnu atbildes uz intervijas jautājumiem gan pētījuma sākumā, gan pētījuma beigās.

Nākamajā apakšnodaļā darba autore veiks pētāmās grupas bērnu raksturojumu.

2.2. Pētāmās grupas bērnu raksturojums

Bērni ikdienā saskaras ar dabu. Dabā sastopamie objekti un parādības izraisa interesi, zinātkāri, rosina bērnu uz rotaļām un radošo darbību. Pirmsskolas vecuma bērni interesi un pieredzi uztver tiešā saskarē, tādēļ nozīmīga ir pedagoga ieinteresēta attieksme dabas saudzēšanā un izpētīšanā.

Bērni nodarbībās, aktivitātēs un rotaļās piedalās daļēji. Rudens laikā bieži dodamies pastaigā uz parku, kur bērniem ir iespēja tuvināties dabai. Skolotāja piedāvā iesaistīties rotaļās, meklēt un salasīt dažādus dabas materiālus – čiekurus, zīles, kastaņus, zariņus un akmeņus, bet tādu darbību izmanto tikai daži no grupas bērniem.

Praktiskais pētījums notika Ventspils novada “X” pirmsskolas izglītības iestādē. Pētījumā piedalījās 11 jaunākā pirmsskolas vecuma bērni no diviem līdz četriem gadiem, no tiem 6 meitenes un 5 zēni.

Lai novērtētu bērnu intereses, balstoties uz teorētiskām atziņām, tika izstrādāti kritēriji un to rādītāji (sk. 1. tabulu).

1. tabula. Intereses vērtēšanas kritēriji un to rādītāji

Kritērijs	Augsts līmenis 3p.	Vidējs līmenis 2p.	Zems līmenis 1p.
Smaida, smejas	Rīcība enerģiska, vienmēr priecājas, smaida, smejas.	Emocijas nav izteiktas, smaida vāji, mierīga poza.	Neizraisa emocionālu reakciju, sejas izteiksme nav izteiksmīga, smaida un smejas reti.
Aktīvi iesaistās rotaļā	Vienmēr izrāda patiesu vēlmi darboties, piedalīties.	Reizēm izrāda interesi par rotaļas darbību, darbojas piesardzīgi.	Reti iesaistās rotaļā, ne vienmēr atrod saskarsmi ar citiem grupas bērniem.
Vēlas atkārtot darbību	Atkārtot rotaļu, interpretē tās darbību.	Mēģina atkārtot rotaļu un tā darbību, ātri zaudē interesi.	Neatkārtot rotaļu darbību.

Lai sastādītu bērnu individuālos raksturojumus pētāmās problēmas aspektā, bērni tika novēroti dažādās situācijās – nodarbībās, rotaļās, patstāvīgajā darbībā.

Krišjānis – smaidīgs, vienmēr priecājas par padarītajiem darbiņiem. Labprāt iesaistās grāmatu apskatīšanā un aktīvi stāsta par redzēto. Vienmēr izrāda vēlmi un iesaistās rotaļās. Patīk

visāda veida sīkās rotaļlietas – motocikli, mašīnas. Klausās un uzdod daudz jautājumu. Rotaļu laukumā patīk braukt ar skrejriteni, fiziski labi attīstīts. Pagalmā aktīvi vāc sīkas, mazas lietišas, akmentiņus, zariņus. Rotaļu darbību mēģina atkārtot, bet citu bērnu ietekmē ātri maina darbības, zūd interese.

Lara – lēna, nosvērta, smaidīga, bet smejas reti. Runā ātri un daudz, bet nesaprotami, un kā izskaidrojums tam varētu būt daudzo valodu sajaukums. Patīk darboties kopā ar pieaugušo, ar bērniem rotaļā iesaistās reti. Lieli mīlestības uzplūdi, samīļo bērnus, ja kādam, kas atgadījies. Izspēlēto rotaļu darbību neatkārtot. Patīk darboties ar dabas materiāliem – pupām, zīlēm, liekot tos trauciņos. Meitene darbojas individuāli.

Krista – augumā maza, bet enerģiska, smaidīga, bieži smejas un citi smejas viņai līdzī, kārtīga. Vienmēr iesaistās kopīgās rotaļās, jo bieži ir “*bēbis*”, citiem bērniem. Patīk spēlēties ar vecākiem bērniem un atdarināt visu, ko tie dara. Smilšu kastē aktīvi spēlējas un izmanto formiņas, lai ceptu kūkas. Izceptās kūkas piedāvā spēļu biedriem, lai tie cienājas. Uz aicinājumu kūkas izdekorēt, ilgi domā, kas jādara un ar citu palīdzību izdekorē. Rotaļu darbību cenšas atkārtot.

Izabella – nopietna, mierīga, lēna, maz runā. Pirmsskolas izglītības iestādi apmeklē ar lieliem pārtraukumiem. Reti iesaistās kopējās rotaļā, ar citiem bērniem rotaļās neiesaistās, spēlējas viena, patīk krāsot, zīmēt. Fiziski vāji attīstīta, jo ir mazkustīga. Ritmikas un mūzikas nodarbībās lielāko laiku nostāv bez aktīvas darbības. Pastaigu laikā bieži raud, jo nevar pāiet. Piedāvāto rotaļu darbības neatkārtot.

Kristians – lēns, kluss, mierīgs, smaida maz. Patīk darboties ar plastilīnu, zīmēt. Reizēm izrāda interesi par rotaļu darbību, piedalās un darbojas ļoti piesardzīgi un lēni. Novērotājs. Grupā rotaļās ar bērniem iesaistās nelabprāt, rotaļu darbību neatkārtot. Rotaļu laukumā ir atvērtāks, brauc ar riteni, spēlē “*ķēriņus*”. Smilšu kastē ilgi var spēlēties vienatnē, cep kūkas un tās taupa māmiņai.

Kaspars – ļoti emocionāls, ja kāds ir pagrūdis vai pastūmis, sāk raudāt. Sejas izteiksme nav izteiksmīga, smaida un smejas reti. Rotaļā iesaistās, ja tā ir izraisījusi interesi, bet darbojas ļoti piesardzīgi. Netika novērots, ka atkārtotu rotaļu darbību. Rotaļājas savā nodabā.

Valters – labsirdīgs, enerģisks, vienmēr priecīgs, smaidīgs bieži smejas. Visā klausās, izrāda interesi un uzdod jautājumus. Pastaigu laikā uzdod daudz jautājumu par dabā redzamo un sastopamo. Aktīvi iesaistās rotaļā, vienmēr izrāda vēlmi darboties un piedalīties. Aktīvs, sīku dabas materiālu lasītājs. Patstāvīgi atkārtot rotaļu darbību, un izrāda interesi par darīto.

Annika – enerģiska, kustīga, ātra, labsirdīga, smaidīga. Īsa uzmanības noturība, nevar nosēdēt mierīgi. Rotaļu darbībā iesaistās dažreiz, izrāda interesi par rotaļu darbību. Pagalmā

piedalās visa veida rotaļās un sportiskās spēlēs – skrien, lec, met bumbu, brauc ar riteni, bet darbojas piesardzīgi. Mēģina atkārtot rotaļu darbību, bet uz īsu brīdi, ātri zaudē interesi.

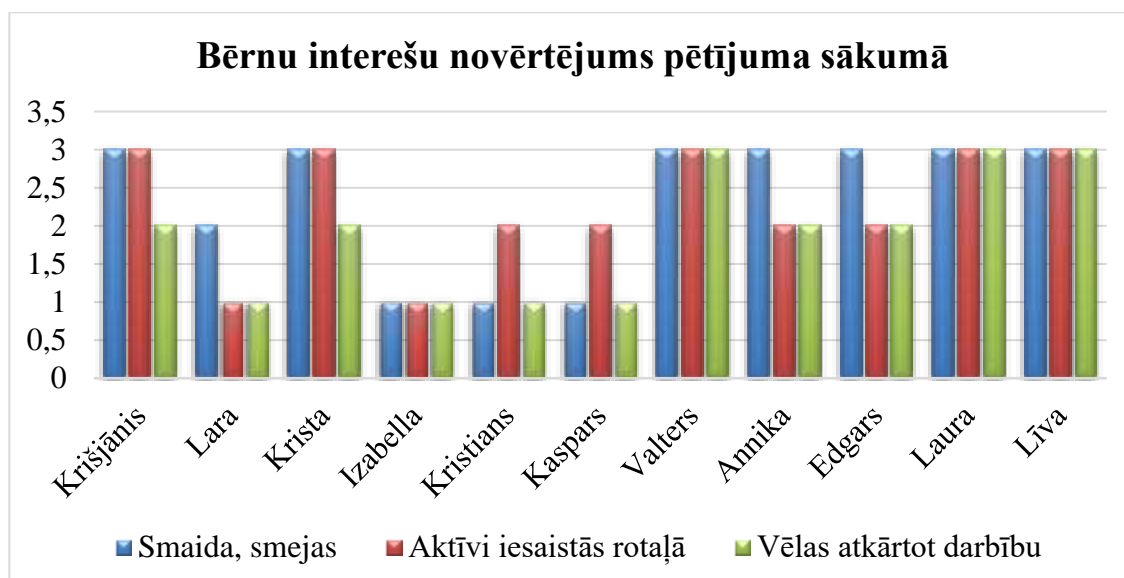
Edgars – labsirdīgs, smaidīgs, bieži smejas. Interesē viss jaunais, ko piedāvā, uzmanīgi seko līdz darbībai, kuras jāizpilda rotaļu laikā. Pastaigu laikā vienmēr būs pacēlis un ielicis kabatā akmeni vai kādu citu lietiņu. Rotaļu laukumā patīk šūpoties un intereses vadīts aiziet uz citu pusi no pārējās grupas. Cenšas atkārtot rotaļu darbību, bet īsa noturība un ātri zaudē interesi.

Laura – viena no grupas līderēm. Jautra, smaidīga bieži smejas. Patīk rotaļāties leļļu stūrītī ar lellēm – ģērbt, likt gulēt, auklēt. Piedalās kopīgās rotaļās ir aktīva. Atsaucas uz audzinātājas ieinteresētību meklēt sīkas lietiņas – zariņus, ķērpjus u. c., ko izmantot dabas stūrīša papildināšanā un darbiņu veikšanā. Atkārtot rotaļu un interpretē tās darbību.

Līva – aktīva, dzīvespriecīga, smaidīga. Rotaļās iesaistās vienmēr un izrāda interesi un vēlmi darboties, uzdod daudz jautājumu. Ļoti bieži iesaistās bērnu rotaļās, un kopīgi tiek atkārtotas iepriekš izspēlētās darbības.

2. tabula. Bērnu interešu novērtējums pētījuma sākumā

Bērna vārdi	Smaida, smejas	Aktīvi iesaistās rotaļā	Vēlas atkārtot darbību
Krišjānis	3	3	2
Lara	2	1	1
Krista	3	3	2
Izabella	1	1	1
Kristians	1	2	1
Kaspars	1	2	1
Valters	3	3	3
Annika	3	2	2
Edgars	3	2	2
Laura	3	3	3
Līva	3	3	3



4. attēls Bērnu interešu novērtējums

Bērnu intereses izvērtējums pēc izvirzītajiem kritērijiem, kā norāda 2. tabulā (sk. 2. tabulu) pirmās kolonnas dotie rādītāji, galvenokārt visi bērni ir atvērti, smaida un smejas. Viduvējs rezultāts nav novērojams ne vienam bērnam, savukārt 3 bērniem ir zemākais vērtējums. Tas liecina par to, ka šie bērni galvenokārt ir intraverti, emocionāli jūtīgi un kautrīgi, vairāk vērsti uz savu iekšējo pasauli. Otrā kolonna atspoguļo, bērnu vēlmi iesaistīties rotaļā. Pieci bērni vienmēr izrāda patiesu vēlmi darboties un aktīvi piedalās rotaļās. 4 bērni galvenokārt darbojas piesardzīgi un izrāda daļēju interesi par rotaļu. Darba autore zemāko līmeni novēroja 2 bērniem, kuri ne vienmēr iesaistās rotaļās un reti ir atvērti saskarsmei ar citiem bērniem. Kā redzams arī šajā kolonnā viena no šiem bērniem ir Izabella, ko, iespējams, var skaidrot ar to, ka meitene reti apmeklē izglītības iestādi. Tas bērnam neļauj pierast pie bērnudārza vides un rada nemieru, un trauksmi, kas neļauj atbrīvoties un draudzēties, un rotaļāties ar citiem bērniem. Trešā kolonna atspoguļo, ka rotaļu atkārtoti un interpretē tās darbību ar augstāko novērtējumu tikai 3 bērni (Līva, Laura un Valters), šie bērni visā iesaistās ar lielu interesi. Rotaļu darbību mēģina atkārtot 4 bērni, bet ātri zaudē interesi. Kā secina darba autore, tad rotaļu darbību neatkārtoti un pat nemēģina 4 bērni (Lara, Izabella, Kristians, Kaspars). Tas liecina par to, ka šiem bērniem pārsvarā patīk darboties individuāli. Kā redzams pēc tabulas datiem, bērnu novērtējums pētījuma skatījumā ir dažāds, līdz ar to arī bērnu intereses un intereses mēdz atšķirties. Bērnu emocionālais stāvoklis var būt dažāds, kas ietekmē grupā valdošo vidi dažādi. Bieži vien bērni izvēlas rotaļu centros un rotaļu laukumā iesaistīties jau zināmās rotaļās un darbībās, jo tās rada drošības sajūtu. Protams, ja grupiņā tiek ienestas jaunas mantas, bērniem par tām ir liela interese un rodas daudz jautājumu par to pielietošanu, kam tas domāts un, kur mēs tās izmantosim. Tas tikai apstiprina to, ka bez īpašu apstākļu radīšanas un nosacījumiem, kā arī bez pedagoga darbības nevar nodrošināt bērnu pilnvērtīgu un daudzpusīgu attīstību. Kā raksta L. A. Kuļbajeva darbā “Роль педагога в развитии личности ребенка”, tad pedagogs veicina bērnu savstarpējo iepazīšanos, kopēja darba atmosfēras, sadarbības, savstarpējas izpratnes radīšanu (Кульбаева, 2017).

Nākamajā apakšnodaļā daba autore aprakstīs un analizēs individuālo sarunu ar bērniem rezultātus.

2.3. Individuālās sarunas ar bērniem

Bērni saskaras ar dabas objektiem un parādībām. Katrs dabā var atrast lietas, kuras izraisa interesi un izbrīnu. Izzinot bērna vēlmes par aktivitātēm dabā, atspoguļojas interešu dažādība, kā arī izpaužas attieksme (Priēde, 2007, 45). Jaunākajā pirmsskolas vecumā bērni sāk interesēties dabā notiekošās pārmaiņās un tās var vislabāk uztvert, atrodoties tiešā saskarsmē. Individuālās sarunas ar bērniem tika organizētas, lai izzinātu bērnu intereses par iespējamām aktivitātēm

dabā. Individuālas sarunas veiktas pētījuma sākumā un pētījuma beigās. Bērniem, tika uzdoti trīs jautājumi:

1. *Kur tev labāk patīk spēlēties – ārā vai grupā?*
2. *Ko tev vislabāk patīk ārā darīt?*
3. *Ko tu ārā gribētu darīt?*

Visas atbildes tika fiksētas tabulā (sk. 3. tabulu).

3. tabula. Bērnu atbildes pētījuma sākumā

Bērna vārds	Kur tev labāk patīk spēlēties – ārā vai grupā?	Ko tev vislabāk patīk ārā darīt?	Ko tu ārā gribētu darīt?
Laura	Ārā labāk, tad vismaz var paskriet.	Spēlēties smiltīm, kāpt pa stieņiem nu trepēm (metāla konstrukcijām).	Ar Valteru taisīt smiltīs ceļus un ar deguniem (kļavas ziedu sēklas).
Līva	Ārā, bet Tu paklausies, kā putni dzied!	Zīmēt ar krītiņiem.	Ar trauciņiem, nu tiem jauniem, un lasīt žagarus.
Edgars	Grupiņā arī, ārā ar riteni.	Braukt ar riteni. Ātri, ātri.	Nu tie koki. (Laukumā tiek vākti sausie zari).
Valters	Man ārā. Tur var kaut ko darīt.	Spēlēties, ar māsām, meklēt gliemežus nu kaut ko darīt!	Meklēt gliemežus ar māsām (dvīnēm) iet un rotaļāties.
Annika	Ārā, jo ir interesanti.	Šūpoties augstu.	Ar mantiņām.
Izabella	Grupiņā, te nav vējš.	Nezinu, staigāt.	Ar Kristas (māsīca), es nezinu.
Kristians	Ārā tur var ilgi spēlēties.	Spēlēties smiltīs un gaidīt mammu.	Ar visām mantām smilšu kastē un jauno riteni.
Krišjānis	Ārā, mannn... (domā un vairāk neko neatbild).	Āra, braukšu ar dip-dap (skrejritenis).	Lasīšu kaut ko, nu spēlēšos.
Lara	Te (grupiņā).	Šūpoties.	Tu mani pašūpināsi? (pretjautājums)
Krista	Man ārā.	Spēlēties ar Kristianu.	Cepšu kūkas ar trauciņiem.
Kaspars	Iekšā. Kāpēc? Tad nevar citi skriet.	Zīmēt ar krītiņiem.	Šūpoties

Pētījumā piedalījās 11 bērni. Sarunas ar bērniem tiek veiktas individuāli, lai bērnam nebūtu iespēja atkārtot jau kāda bērna sniegto atbildi. Sarunas laikā tika uzdoti dažādi papildjautājumi, lai rosinātu bērnu uz izvērstu atbildi. Izpētot un salīdzinot bērnu sniegtās atbildes, tās ir vienveidīgs un nesen veiktais darbību atspoguļojums, piemēram, ja iepriekšējā dienā braukājām ar velosipēdu, tad iespaidojoties no tā, vēlmes mēdz atkārtoties.

1. Kur tev labāk patīk spēlēties – ārā vai grupā?

Analizējot bērnu sniegtās atbildes uz pirmo jautājumu, darba autore secina, ka septiņi bērni vēlas spēlēties ārā, bet trīs palikt grupiņā, viens ir vienaldzīgs un var darboties gan telpās, gan dabā. Kā iemeslu tam varētu minēt to, ka bērni, kuriem patīk spēlēties ārā, biežāk laiku pavada laukā. Savukārt bērni, kuriem šāda iespēja nav tik bieži iespējama, jo viņi brauc uz pirmsskolas izglītības iestādi, piemēram, ar autobusu, bieži vien nespēj novērtēt dabas doto skaistumu, jo to neredz, nedzird un galvenais nesajūt. Piemēram, Līva ir viena no tiem bērniem, kuri spēlēties ārā, kā arī novērtēs dabā sastopamās lietas, norādot uz tām arī pārējiem – *Ārā, bet tu paklausies, kā putni dzied!*

2. Ko tev vislabāk patīk ārā darīt?

Apkopojot bērnu atbildes uz šo jautājumu, darba autore secina, ka no vienpadsmit bērniem tikai četri ārpus telpām atrod iespēju un interesi rotaļāties ar dabas materiāliem, piemēram, smiltīm, kokiem, gliemežvākiem. Septiņu bērnu uzmanība ir pievērsta ierastām darbībām – *braukt ar riteni, spēlēties smiltīs, šūpoties u. tml.*. Salīdzinot bērna sniegtās atbildes uz jautājumu, iespējams redzēt, ka atbildes galvenokārt ir vienveidīgas. Atšķirību veido tās atbildes, kuras snieguši bērni, kuri biežāk laiku pavada laukā kopā ar ģimeni vai draugiem.

3. Ko tu ārā gribētu darīt?

Apskatot un analizējot pēdējā jautājuma atbildes, darba autorei kļuva zināms, ka no vienpadsmit bērniem, astoņi labprāt darbojas smilšu kastē, bet trīs nepiedalās aktivitātēs. To varētu skaidrot ar to, ka šie bērni ir vairāk intraverti, mēdz rotaļāties vienatnē, komunikāciju un saskarsmi ar pārējiem bērniem veido reti. Piemēram, Izabella (kā iepriekš minēts) reti apmeklē pirmsskolas izglītības iestādi.

Bērni ļoti maz izmanto dabas materiālus savās rotaļās. Šīs atbildes uz jautājumiem palīdz izprast, ka bērnos ir nepieciešams radīt interesi, uzmanību, prieku un bagātināt priekšstatus par jebkuru sastopamu lietu. Svarīgi noskaidrot, kāda ir bērna attieksme pret dabas materiāliem un to izmantošanu savās rotaļās.

Nākamajā apakšnodaļā darba autore aprakstīs praktisko darbu ar bērniem rotaļu laikā.

2.4. Praktiskais darbs ar bērniem

Lai bagātinātu bērnu priekšstatus par dažādiem dabas objektiem un materiāliem, kā arī, kopumā rosinātu interesi par dabu, pētījuma nākamajā posmā tika plānotas un novadītas šādas rotaļas:

- **“Zirnekļu tīkls”** – rotaļas laikā bērniem tika dota iespēja pievērst uzmanību lietām, kuras cilvēks ikdienā var nepamanīt. Bērniem bija iespēja dabā atrast un saskatīt materiālus, pacelt un ievīt pašiem savā “zirnekļu” tīklā.

- **“Pienenū laiks”** – rotaļa izvēlēta, pamatojoties uz bērnu interesi par pienēm. Pamanāmais zieds ir sastopams it visur – pie mājas pamatiem, ceļmalā, pagalmā un pat puķu dobēs. Zieda garais attīstības ceļš, kas norisinās ilgākā laika posmā, ļauj to izpētīt pakāpeniski. Ar savām pārvērtībām pienene spēj bērnu pārsteigt un piesaistīt uzmanību. Rotaļu laikā, pieneņi var izmantot kā darbības elementu.

- **“Smilšu pārvērtības”** – rotaļas laikā darba autore vēlējas radīt bērniem izbrīnu un emocionālo pārdzīvojumu smilšu kastē. Lielākoties katram no bērniņas atmiņā ir sajūta, kā smiltis izbirst caur roku pirkstiem. Darbošanās smiltīs rada konkrētu priekšstatu par tās struktūru, kas veidojas siltuma un mitruma ietekmē.

- **“Krāsainās lapas”** – rotaļu darba autore piedāvāja, jo pagalmu klāja lapu sega. Koki savas lapas nokrāsojuši dažādās krāsās un tas vienaldzīgu neatstāj nevienu. Rotaļas laikā pēc lapu parauga bērni meklē un atpazīst kokus grupas teritorijā, salīdzina lapas ar savām plaukstām pēc lieluma. Bērni atpazīst un nostiprina krāsu nosaukumus, veido lapu pušķus. Rotaļa izvēlēta, lai radītu bērnos interesi par daudzveidīgām iespējām dabā ar krāsainām lapām.

- **“Nospiedumi sniegā”** – pagalmu bija pārsedzis pirmais sniegš, viss tik tīrs un balts. Rotaļu laikā tiek aktivizēta bērnu uzmanība uz nospiedumiem sniegā. Pastiprinātas intereses vadīti, bērni var rotaļu turpināt, izzinot dažādas iespējas – meklēt doto pēdu nospiedumu, salīdzināt savu pēdu nospiedumu, kāpt drauga pēdās.

Visas aprakstītās rotaļas tika realizētas praktiskā darbībā ar bērniem dabā, lai veidotu bērniem pozitīvu un saudzīgu attieksmi pret dabu, kā arī rosinātu bērnus izpētīt un izzināt dabas dotās bagātības caur rotaļu darbību. Turpmāk darba autore sīkāk analizēs dotās rotaļas, lai uzskatāmi parādītu iegūtos rezultātus.

Rotaļas “Zirnekļu tīkls” analīze

Atskatot spalgam un izbrīnītam bērnu saucienam: *“Ak! Re! Kas tad tas?!”*, visi pievērsš uzmanību grupiņas stūrim. Tikai pēc mirkļa noskaidrojas izsauciens iemesls... Pašu grupiņas telpā, stūrī pie loga, bērni pamanījuši rosāmieš zirneklis. Drosmīgi un aktīvi tas iekārtoja savu jauno mājvietu.

Skolotāja: Kā jūs domājat, kas tas ir?

Bērni nekļūdīgi atbild – *zirneklis!*

Valters – *(skaļi paziņo) melnais zirneklis.*

Skolotāja: Kur dzīvo zirneklis?

Krista – *Te, stūrī!*

Valters – *(pārtraucot) ārā arī.*

Laura – *savā mājā, nu tur, re, tīklā!*

Skolotāja: No kā viņš darina savu tīklu?

Annika – *no diegiem.*

Skolotāja: Bet, kur tad viņš to diegu var dabūt?

Līva – *veikalā.*

Laura – *mājās arī mums ir diegs.*

Kristians – *grupiņā ar, mēs tinām kamoliņus.*

Lai precīzi varētu noskaidrot visu par zirnekli un bērniem uzturētu interesi, uzmanību un ziņkāri, darba autore izvēlējās materiālu “*Kas karas nekarams?*” (sk. 1. pielikumu). Kopīgi tika noskaidrots, ka zirneklis vērpj pats savu pavedienu, kas darināts no zīda. Zīdam ir atšķirīga struktūra, tas ir paredzēts dažādiem pielietojumiem, īpaši stiprie, kurus izmanto virvju izgatavošanai, pa kuru zirneklis pārvietojas. Viņš var pa to laisties un pat izveidot laso cilpas. Kokona izgatavošanai izmanto sevišķu zīdu, tajā ietin mazo zirnekļu oliņas. Nepārspējamie tīklu meistari savus mājokļus prot gatavot dažādās formās – apaļus, kupola, kvadrātveida, zvanu veidā un pat ar jumtiņiem. Lipīgos zīda pavedienus zirneklī izmanto ne tikai mājas izgatavošanai un tīklu aušanai, bet arī, lai radītu elastīgas lamatas medījuma notveršanai.

Diskusijas veidā tika noskaidrots, ka visbiežāk zirnekļa tīklos sastopamas mušas. Darba autore kopā ar bērniem devās pastaigā uz parku, kur centās sastapt zirneklī. Vēlīgākie bērni bija to ieraudzījuši, bet daži, pacēlušī žaģarus, kuri parkā ir pieejami ik uz soļa.

Rosinot bērnos interesi un iztēli, tika nolemts, ka varētu pagatavot katrs savu zirnekļu tīklu. Bērni meklē savu zaru, ko ņemt līdzī uz grupiņu, un tur ar tā palīdzību veidot tīklu, jo pagalmā vēl ir auksts, lai varētu sēdēt uz soliņa un zaros vīt dziju.

Skolotāja: Kas mums nepieciešams, lai pagatavotu savu zirnekļa tīklu?

Valters – *zirneklis!*

Laura (domīgi) – *diegs.*

Annika – *pie ko pietīt.*

Bērni savus zirnekļa tīklus pagatavoja, aptinot koka zaru ar dziju. Tad bērni devās pagalmā un centās piepildīt savus tīklus ar dabā sastopamiem dārgumiem. Bērni ar interesi staigāja un meklēja materiālus, ar kuriem var piepildīt savus tīklus (sk. 5. un 6. attēlu). Pagalmā tika atrastas melnalkšņa augļu kopas, izkaltoši kļavas augļi ar gariem spārniem, tievāki zariņi, ķērpji.



5. attēls Laura atradusi ķēрпи



6. attēls. Valters cenšas ievietot melnalkšņu augli

Laura ir salasījusi dažādus dabā sastopamus materiālus. Interesi izraisa koku ķērpis. *Kas tā ir par zāli?* Skolotāja: **Tas, Lauriņ, ir ķērpis, un viņš aug uz koku mizas.**

Valters, salasījis kļavas ziedu augļus, skrien un skaļi sauc, *es tos degunus nevaru iedabūt tīklā!* Atskrējis pēc palīdzības un ieraudzījis Lauras ķērpjus, viņš aizsteidzas meklēt tos, jau aizmirstot par kļavu ziedu augļiem. Atradumi tīklos bija visiem bērniem – dažiem bagātīgāks, bet citiem pieticīgāks. Kopīgi apskatot tīklus, bērni kopā ar skolotāju priecājās par atradumiem un noskaidroja, ka arī zirnekļiem tīkls vienmēr nav pārpildīts.

Bērni savus piepildītos tīklus ar lielu rūpību glabāja un rādīja viens otram. Lielākā daļa savus darbus aiznesa mājās, bet tie, kuri nevēlējās to darīt, atstāja kā rotājumu pie vārtiņiem (sk. 7. attēlu).



Tika novērots, ka interesi par veikumu izrāda arī lielākie bērni, kuri, ejot pastaigā, stāv un izpēta darinājumus, kā novēroja grupas bērni.

Kādu dienu atgriežoties no pastaigas, darba autore vērsa bērnu uzmanību apskatīties palikušos tīklus.

7. attēls Bērnu darinātais rotājums “Zirnekļu tīkls” novietots pie vārtiņiem

Vairāki bērni reizē iesaucas, ka tīkls palicis tukšs. Skolotāja: **Kas varēja paspēlēties ar mūsu tīklu?**

Kristians – *es pa logu redzēju, ka citi bērni.*

Lara – *un mans tētis arī!*

Atskan bērnu smiekli.

Skolotāja: Bet, kas pieglaužas mūsu vaidziņiem, kuru mēs neredzam, bet sajūtam?

Krišjānis – *cepure.*

Bērni paši sauc daudzus *nē, nē, nē.*

Skolotāja: Bet, kas tad?

Krista – *varbūt tie ir koki?*

Skolotāja: Nē, Krista, koki tevi nevar aizsniegt.

Uzpūšot stiprai vēja brāzmai, bērni attapīgi sauc – *vējš.*

Kopīgi tiek noskaidrots, ka vējš būs parotaļājies, un dārgumi, kuri nav bijuši pietiekami stingri nostiprināti, ir paņemti līdzī.

Valters atradis jaunu ķērpi, steidzas pie skolotājas ar skaļu saucienu – *redz, ko es atradu?*

Skolotāja: Kas tad tas tāds bija? Ilgu laiku ir klusums un tad viņš atbild “*tas no tā koka!*”, bet nosaukumu nevar atcerēties. **Skolotāja: To sauc par ķērpi.** Bērni steidzas atrast jaunas lietišas, ar ko papildināt tīklu, kopīgi tas izdevās ātri un pārlicinoši. Skolotāja raudzījās no malas, jo bērni paši visu paveica.

Novērojums apstiprina, ka bērnos ir radusies interese, kas pārauga vajadzībā un veicina apgūto pielietot individuāli arī turpmāk. Šeit apstiprinājās Arī D. Lieģenieces izteiktā atziņa, ka šāda rīcība būtībā liecina, ka bērns novērojamā parādībā atradis ko tādu, kas saista viņa interesi, pratis saskatīt kaut ko patīkamu un skaistu. Viņš redz un vēro, un saskata skaistumu (Lieģeniece, 1992, 51). Rotaļa radīja interesi meklēt dažādus materiālus, lai būtu, ko ievietot tīklā. Piesaistīja bērnu uzmanību ievērot lietas, kuras ikdienā neievēro. Šādi rotaļājoties prieks par atklājumu izpaudās katra paša darbībā, kā arī radīja interesi par jauniem, sastaptiem un nepazīstamiem atradumiem, uzdodot par tiem jautājumus, lai noskaidrotu to izcelšanos un nosaukumu.

Rotaļas “Pienenų laiks” analīze

Pienenes it tik dzeltenas un košas. Pagalms un ceļmalas jau noklātas ar mazām dzeltenām picinām. Tās zaigo tik koši, kā saule debesīs. Bērni ir izrādījuši interesi par skaistulēm, kas zied dārziņa teritorijā, kur pagadās un nav ierobežotas puķu dobē. Pienenes tiek regulāri saplūktas, bet, tās ieliekot vāzē ūdenī, ziedi savu krāšņumu paslēpj – aizveroties.

Nodarbību laikā, tika bērniem stāstīta M. Stārastes pasaka “*Pienene*”. Tajā ir pakāpeniski atspoguļots pienenes attīstības ceļš – sākuma etapā ir lapas un zieds. Radītā interese liek doties pagalmā, lai gūtu tam apstiprinājumu. Darba autore ar bērniem devās izpētīt, rotaļāties un izzināt pienenes attīstību.



Izejot pagalmā, bērni sastop pieneni ar īsu kātiņu, bet lielu zieda galviņu. Apskatot skaisto ziedu, bērni priecājas par to un rodas vēlēšanās aptaustīt, pasmaržot un noplūkt (sk. 8. attēlu).

8. attēls. Bērni ar interesi apskata pieneni

Skolotāja: Kādā krāsā ir zieds? Jaunākie bērni sauc krāsu nosaukumus pēc kārtas, bet vecākie palabo un nosauc – *dzeltēna*.

Kristians – *tā ir saulītes krāsa*.

Skolotāja: Pareizi Kristian, arī saulīte ir dzeltenā krāsā.

Larai ir radusies interese paraudzīt mīksto dzeltēno ziedu. **Skolotāja: Paraudzīsim visi pieneni, un kāda tā ir?** Bērni sāk pieneni aptaustīt.

Lara – *tā ir mīksta!*

Krista – *pūkaina*.

Laura – *tā ir zaraina*.

Skolotāja: Laura! – tās ir ziedam lapiņas. Cik lapu ir pienenei? Lielākais vairums bērnu atbild, ka *daudz*, bet Valters (*precizē*) – *ļoti daudz*.

Edgars stāv maliņā un noskatās.

Skolotāja: Vai pienenes zieds smaržo? Bērni pieliecas un smaržo ziedu. Apstiprinoši māj ar galvu un sauc – *jā tā smaržo*.

Skolotāja: Kāda smarža ir ziedam?

Annika – *tāda smuka*.

Kaspars – *smaržīga*.

Līva (*ilgāku laiku domā*) – *garšīga*.

Skolotāja: Pēc kā varētu garšot?

Kaspars – *pēc medus*.



Bērni ar skolotāju dodas saplūkt pienešas. Bieži gadās skaisto ziedu noraut aiz galviņas. Līvai grupas teritorijā ir izdevies atrast pamatīgi raženas pienešas. Saplūkusi pienešu pušķi ar gariem kātiem (sk. 9. attēlu).

9. attēls. Līvas puķu pušķis

Skolotāja: Varbūt varam parotaļāties ar pienešu ziediem?

Bērni uzdod jautājumu – *ko mēs darīsim?*

Skolotāja: Iesim grupas teritorijā saplūkt pienešas.



Izrādās, ka ne visiem ir pa spēkam noplūkt pienešas ar visu kātiņu. Kātiņi nepieciešami, lai varētu ar ziedu parotaļāties.

Arī zēniem patīk ziedi, bet to noplūkšana sagādā grūtības (sk. 10. attēlu).

10. attēls. Valters uzmanīgi cenšas noplūkt ziedu

Valters – Kāpēc tik īss kātiņš?

Skolotāja: Izskatās, ka tavam ziedam vajag paaugties. Kur liksim skaistos ziedus?

Līva – *vāzē!*

Laura – *es nesīšu mammai.*

Valters – *Es likšu ūdenī.*

Skolotāja: Labi, tad saliksim ziedus ūdenī, lai varam redzēt, kas notiks.



11. attēls. Ziedu ielikšana ūdenī

Kaspars – *kas tur būs? Medus?*

Skolotāja: *Kāpēc tu domā, ka medus?*

Kaspars – mamma teica.

Skolotāja: *Jā, pareizi no pieneņēm var pagatavot medu, bet mēs apskatīsimies, vai pieneņēm patīk ūdens. Bērni, paskatieties, vai pieneņēm patīk ūdens? Bērni apskata savas pienešas un paliek domīgi.*



Pienezes tika saliktas ūdenī un pēc neilga brītiņa tās aizveras, veidojot pumpuru. Kopīgi tiek noskaidrots, vai ziediem patīk ūdens.

Šajā darbībā bērni izskatījās sabēdājušies, jo skaistais zieds bija pazudis (sk. 12. attēlu).

12. attēls. Krista cenšas pumpuru atvērt

Skolotāja: *Kas noticis?*

Līva – tās ir nesmukas.

Laura – viņas visas ir pagalam.

Krista – mana ir drusku smuka.

Kristians – vairs nav ziedu.

Skolotāja: *Kādas būs pienezes, kad uzlīs lietus?*

Bērni – šitādas, nesmukas. Bērni apstiprinoši rāda savus ziedus, un nonāk pie secinājuma, ka pieneņēm nepatīk lietus un ūdens.

Skolotāja: Paņemsim, savus ziedus un iešķelsim tiem kātiņus, un ieliksīm ūdenī.

Valters (*skaļi sauc*) – *bet viņām nepatīk ūdens!*

Lara – *vai bez ūdeni nevar?*

Krista – *es savu nelikšu ūdenī.*

Skolotāja: Jā, ziedam nepatika, bet paskatīsimies, ko dara kātiņš, kad to ieliek ūdenī!

Kāds ziedam kātiņš?

Līva – *tas ir viņnains (no izbrīna īsti nespēj atrast piemērotu vārdu).*

Annika – *mans galīgi sagrieziēs.*

Valters – *paskaties, tie ir tādi kā Kristai mati! (meitenei ir cirtaini mati).*

Bērni, atrādot sauc, ka kātiņi ir sagriezušies lokās. Kaspars ziedu turēja augsti paceltu un to purināja. Izabella, kura ir klusa, tupēja pie spainīša ar ūdeni un peldināja ziedu.

Laura – *tas ir tāds kā makarons.*

Atskan jautri bērnu smiekli.



Bērni izņem ziedus no ūdens un priecājas par redzēto. Ziedu garie, taisnie kāti ir mainījušies un sagriezušies skaistās lokās (sk. 13. attēlu).

13. attēls. Valters rāda ziedu ar lokaino kātu

Bērnu smiekli vēstīja par neviltotu sajūsmu. Iesaistījās visi, pat pēc dabas klusākajiem sejās pavērās smaids. Dienas otrajā pusē, kad bijām parotaļājušies ar saviem lokainajiem ziediem, sakārtojām tos stikla burkā un ienesām grupā. Ziedu radītais izbrīns un savīņojums turpinātos arī telpā. Ikdienišķas dabā sastopamas parādības spēj radīt interesi, kas neviltoti rosināja bērnus izpētīt un apgūt dažādus dabas procesus rotaļu veidā. Rotaļāties ar pienu patika visiem.

Par bērnu interesi liecina tas, ka bērni pēc vairākām dienām izejot pastaigā, pievērs uzmanību pienu.

Izabella – *skaļi sauc audzīte, nāc šurp!*

Skolotāja: Kas noticis? Mazliet pārsteigta par skaļo saucienu, dodos pie Izabellas.



Kādā dienā, rotaļājoties pagalmā, Izabella ir pamanījusi starp dzelteniem ziediem vienu baltu pūkainu pieneņu (sk. 14. attēlu).

14. attēls. Izabella pamana balto pieneņu

Izabella – *skaties, balta pieneņu!*

Skolotāja: Nevar būt!

Lara piesteidzas, un sāk sarasties bērnu pulciņš.

Annika visu vēro no attāluma. **Skolotāja: Kas tās baltās ir?**

Annika (*stieņ garu*) – *mmm, varbūt mati?*

Līva (*dusmīgi uzsauc*) – *tās ir pūkas.*

Skolotāja: Kā tu zini?

Līva – *Tu mums stāstīji par pieneņu, un viņai bija balta, pūkaina galviņa.*

Skolotāja: Tu gan esi uzmanīgi klausījusies. Jā, tās ir pūkas! Pārējie bērni piekrītoši atbalsta.

Lara – *kāpēc viņai tādas pūkas vajaga?*

Skolotāja: Pieneņu pūciņai galā ir sēkliņa, vējam uzpūšot, tā aizlido un iesējas zemē.

Tajā vietā nākošgad uzziņēs jaunas pieneņas. Kādas ir pūkas?

Kristians – *baltas.*

Krišjānis (*lieloties paziņo*) – *pūkainas.*

Laura (*paņēmusi pilnu sauju ar pūkām, sauc*) – *tās ir mīkostas.*

Vairāki bērni atkārtu Lauras darbību, un satver pūkas sauļā. Bērni staigā pa laukumu un cenšas sameklēt baltās galviņas, lai arī varētu ar tām rotaļāties. Salasītās, noziedējušas pieneņas bērni atrāda audzinātājam.



Annika pēc ilgāka laika saņēmusies un noplūkusi izziedējušo pieneņu. Meitenei vajadzīgs ilgs laiks, lai spētu to pacelt un noplūkt. Viņai ir ļoti bail no visa veida kukaiņiem (sk. 15. attēlu).

15. attēls. Annikas lielā pūku bumba.

Kā vērojams attēlos, Annika savu pūku bumbu nelaida vaļā, taču Lara, vēlēdamās, parādīt audzinātājam savu pieneņu, skrēja un pazaudēja pūkas. Šī rotaļdarbība ļoti patika pārējiem bērniem, un viņi centās to atkārtot.



Lara izziedējušo pieneņu galviņu, skrien un vējā vicina. Sasniedzot skolotāju, lai parādītu savu atradumu, rokās ir palicis kāts ar balto bumbuli (sk. 16. attēlu).

16. attēls. Larai pazuda pūkas

Šīs rotaļas laikā tika radīta interese, darbojoties dabā ar tur augošajiem ziediem. Intereses veidošanās tika analizēta pēc izvirzītajiem kritērijiem, kur apstiprinājās hipotēze, ka bērna intereses tiek bagātinātas dabā ar rotaļu palīdzību. Pedagoģs pats izrāda interesi un spēj atbildēt uz daudziem jautājumiem un motivēt bērnus tālākai darbībai. Rotaļas laikā bērniem interesi radīja praktiskā darbošanās. Pieneņu plūksana, ūdenī iemešana, kātiņu sašķelšana. Visas darbības veidoja vajadzību pašam rīkoties, kas izraisīja interesi, prieku un gandarījumu.

Rotaļā kā īpašā bērna dzīvesveidā, īstenojas viņa saikne ar apkārtējo īstenību. Pateicoties viņa aktivitātei, aktīvumam, kas ir cilvēka (bērna) darbīgums, rosīga darbība sekmē bērna attīstību veselumā, viņa gatavību dzīves darbībai (Dzintere, Stangaine, 2007, 28). Rotaļa raisa izbrīnu un savīļojumu par redzēto un atklāto, ka taisnais pieneņu kātiņš sarullējas. Rotaļa

mudina bērnus patstāvīgi ievērot un saskatīt dabas radīto skaistumu, kas pārvērtās rotaļā ar pieneņu pūkām. Gandarījums ir tas, ka bērniem ir daudz jautājumu kā arī tiem ir pieredze, kas gūta citās darbībās. Priecē, ka bērniem interesē visas jaunās aktivitātes, ko darba autore piedāvā.

Rotaļa "Smilšu pārvērtības" analīze

Dodoties pagalmā, bērnu interese ir piesaistīta tur esošai smilšu kastei. Tajā ir iespēja rakt ar dažāda lieluma lāpstām, izmantot trauciņus un formiņas, braukt ar mašīnām un veidot sev vēlmi spēlēties. Paņemot saujā sausās smiltis caur pirkstiem un tos kustinot, var vērot, cik ātri vai lēni tās izbirst. Process mainīsies, ja smiltis būs mitras vai slapjas. Sīkajiem akmens graudiņiem piemīt nomierinošs spēks, rotaļājoties ar tām, iestājas miers. Darba autore izvēlējās šo rotaļu, lai parādītu bērniem, ka spēlējoties ar smiltīm var radoši un tas bagātina bērna pieredzi.

Puiši aktīvi sākuši ar lāpstām rakt smiltis, darbībai pievienojas arī meitenes.

Skolotāja: Ko Jūs te rokat?

Valters – *man būs grāvis!*

Kaspars – *es bedri.*

Laura – *es palīdzu.*

Skolotāja: Ko tu palīdz, kas tur taps?

Laura skaļi sauc – *Valter, ko tu roc?*

Valters atbild – *grāvi.*

Bērni turpina rakt smiltis, un viņu pulciņš pieaug, līdz izceļas skaļa kņada, jo nevar sadalīt lāpstas.

Skolotāja: Vai jau gatavs?

Atskan skaļš – *Nēēē!*

Laura – *Krišjānis traucē un ņem manu lāpstu.*

Skolotāja: Varbūt vari piedāvāt viņam darbu, kurā nevajag lāpstu? Laura skatās un nesaka ne ko. Valters atdod savu lāpstu Krišjānim. Domīgi nostājas malā un skatās. Pagriežas pret skolotāju.

Valters – *Vai grāvim malas nav japieklpē? (jānostiprina).*

Skolotāja: Jā, lai tavs grāvis neiebruktu, tā malas vajadzētu nostiprināt. Ar ko to varētu izdarīt?

Valters – *es pamēģināšu ar rokām!*

Laura – *nomet lāpstiņu un dara to pašu, ko Valters.*

Pienāk Līva – *tā jau ir upe!*

Valters apstrīd – *tas ir grāvis.*



Daudzo palīgu rezultātā izraktais grāvis ir ieguvis pat līkumu (sk. 17. attēlu).

17. attēls. Grāvju rakšana

Skolotāja: Kā tiksiet tam grāvim pāri, ja Valters dzīvos viducī, bet Laura šajā pusē?

Kristians – *pārleks*. Tāda atbilde atskan arī no citiem bērniem.

Skolotāja: Vai tad pār grāvi un upi pāri var tikt, tikai ar lēkšanu? (pagastu caurvij upe, un bērni gājēju tiltiņu šķērso regulāri). Bērni skatās un neko nesaka. Pēc ilgākas klusuma pauzes. Līva ierunājas – *varbūt laipiņu*.

Laura – *nē tiltiņu*.

Skolotāja: Jā, bet no kā varētu būvēt?

Kristians – *no koka*.

Valters – *no zariem*.

Laura – *pārliksim pāri lāpstas*.

Skolotāja: Ar ko tad varēsiet strādāt, ja lāpstas būs kā tilts.

Līva – *uzdod jautājumu, audzīt no smiltīm nevar?*

Skolotāja: Pamēģiniet piebērt, pēdas platumā un izmēģiniet, vai ir gana labs. Bērni sāk būvēt tiltu, un darbība noris veiksmīgi.

Kristians – *mums ir gatavs!*

Skolotāja: Jauki, nu varēsiet iet ciemos, bet līdzī jāņem cienasts. Laura pārskrien pār tiltiņu.

Valters – *kur cienasts?*

Laura (*stāv un dusmojas*).

Skolotāja: Varbūt Krista un Kristians var padalīties ar savu kūku un pacienāt citus bērnus! Bērni smilšu kastē cep lielas un mazas kūkas, un cienā viens otru. Kristians nes gabaliņu no kūkas uz saujas un cienā citus. Lara ātri izcep un sniedz to Izabellai.



Bērni, kuri nebūvēja grāvi, ir maliņā cepuši kūkas, lai rosinātu interesi un izrādītu uzmanību viņu veikumam, darba autore ierosināja ar tām padalīties (sk. 18. attēlu).

18. attēls. Kristians cep kūku cienāšanai

Skolotāja: Vai tad kūkām rotājumam nav jābūt?

Lara – izbrīnīta skatās.

Annika – *man uz dzimšanas dienu bija liela kūka.*

Valters sauc – *man arī.*



19. attēls Izabella rotā pīrāgu ar puķēm.

20. attēls. Edgara kūka ar akmeni

Skolotāja: Man arī bija kūka, bet to rotāja skaistas rozes! Jums nebija rotājums?

Annika – *princese Elza bija man.* Skolotāja: **Ai, tā gan ir bijusi skaista! Bet, ko uzliksim smilšu kūkām?** Bērni iet pa pagalmu, un katrs meklē savai kūkai rotājumu (sk. 19., 20. attēlu).

Edgars (*atnes un rāda visāda izmēra akmeņus*) – *man ir daudzi, daudzi.*

Valters – *es rotāšu ar deguniem, man tie ir zaļi un tādi maziņi* (kļavu augļi).

Meitenes saplūktos ziedus, cenšas viegli uzlikt uz savām kūkām.

Skolotāja: Kuras kūkas patīk labāk?

Līva (*sēž un priecājas par savu kūku*) – *paskatās, cik tā ir garšīga.*

Annika – *man tagad patīt, nu tādas smukas!*

Izabella – *mana kūka.*

Valters (*skaļi sauc*) – *Līva, nāc ciemos un paņem līdzī to kūku!*

Bērni savas kūkas izrotāja ar lielu interesi, un tas izraisīja izbrīnu un savīļņojumu. Mazliet radošas darbības un smilšu pikas pārvēršas par skaistām kūkām. Tas rosināja interesi darbību atkārtot un cept kūkas vairākas reizes. Arī rotājumi meklēt bija jāsteidzas, jo saule sildīja smiltis un tās palika irdenas. Grāmatā “Child and Nature” arī tiek aprakstīts, ka tad, kad bērnam tiek dota iespēja darboties ar reāliem, dabiskiem materiāliem, mēs viņam mācām māksliniecisko jutīgumu un tas veido bērnam pareizu saikni ar dabu (OMEP, 1992, 37). Pēc rotaļas, var secināt, ka bērni rotaļājas dabiski un nesamāksloti. Smiltis, tāpat kā ūdens, piesaista bērna interesi un rada pozitīvas emocijas. Izbrīns un pārsteigums radās, kad atklājās grāvja līkums. Rotaļa bērniem parādīja, ka dabas dotie materiāli ir tik plaši pielietojami.

Rotaļas “Krāsainās lapas” analīze

Pagalmu klāj daudzkrāsainu lapu sega, kas vienaldzīgu neatstāj nevienu garāmgājēju. Tik krāsainas un košas tās kā roka sniedz, lai kādu paceltu un gaisā pavinātu. Pastaigu laikā kādam interesi izraisīja lielā kastaņas lapa, citam krāsainā kļava, bērzs un alksnis, arī pīlādzis priecēja ar savām sarkanajām ogām. Grupiņā vāze ir piepildīta ar dažādu formu un krāsu lapām. Nodarbību laikā tiek lasīta latviešu tautas pasaka “*Kā kokiem izgāja*” (sk. 3. pielikumu), lai bērni spētu rudenīgās krāsas uztvert un izjust vēl emocionālāk. Darba autore akcentēja nosaukumu un iegūto krāsu, individuāli rādot katra koka lapu.

Pagalmā bērniem tika dots norādījums – saņemot apses lapu, ir jāsameklē koks, kuram dotā lapa piederīga, līdzīgi kā paslēpēs. Bērni aktīvi skraida pa pagalmu, paceļot un salīdzinot lapas. Viņi salīdzina savas lapas ar tām, kuras nokritušas zemē. Atjautīgākie bērni lapas salīdzina savā starpā.

Annika un Izabella rāda savas lapas un paziņo, ka viņām tās nav vienādas – Annikai nedaudz lielāka! Lai nezustu gandarījums, skolotāja rosina meitenēm pacelt no zemes lapu, kura viņām vislabāk patīk.

Skolotāja: Kādā krāsā ir apses lapas?

Dzeltenas – atskan bērnu atbildes.



Pamazām sarodas bērni pie apses, jo ātrākie, kas līdz tai ir nonākuši, tur pavada ilgāku laiku (sk. 21. attēlu).

20. attēls. Koku atpazīšana pēc lapām

Skolotāja: Es, jums iedošu vēl vienu lapu, lūdzu, sameklējiet, kur tāds koks atrodas?

Bērni saņem kļavas lapu. Kļavu atrada ātri.

Skolotāja: Kurš no jums zina, kā sauc šo koku?

Krista – *lapu koks*.

Edgars – *koks!*

Valters – *tas ir koks, kam ir deguni!* (kļavu augļi, jo ar tiem bieži spēlējas).

Skolotāja: Koku sauc – **kļa-va**. To kopīgi atkārtojam. **Nolieciet savas lapas zemē un uzlieciet virsū savu plaukstiņu. Salīdziniet, kāda ir lapa?** Kļavas lielā lapa ir līdzīga plaukstai.

Kristians (*izbrīnīts*) – *tā ir lielāka par manu roku!*

Valters (*ļoti izbrīnīts*) – *eu, eu mana lapa ar ir lielāka*.

Tikai dažiem bērnam lapa ir patrāpījusies plauksts lielumā. **Skolotāja:** **Jūs varat pameklēt lapu, kura ir Jūsu plauksts lielumā.** Lai bērniem nezustu interese, skolotāja aicina nosaukt lapu krāsu un salasīt tās. **Skolotāja:** **Kādā krāsā Kļavai ir lapas?**

Līva – *krāsainas*.

Laura – *sarkanas*.

Lara – *saulītes krāsā*.

Skolotāja: **Kādā krāsā ir saulīte?**

Lara – *Dzeltena*.

Valters – *kā burkāni – nu oranži*.

Annika (*ļoti nopietni*) – *zaļas!*



Zem koka biežās segas notiek aktīva lapu pārkārtošana. Ik pa brītiņam atskan skaļš izsauciens, ka kāds atradis savu lapu (sk. 22.attēlu).

21.attēls. Bērni meklē lapu savai plaukstai

Bērni nes atrādīt katru pacelto lapu.

Annika – *man zaļa*.

Krišjānis – *redzi, man ir šitāda un tāda ar*.

Skolotāja: **Kas tās ir pa krāsām?**

Krišjānis (*demonstratīvi parausta plecus*) – *Nu, nu nezinu*.

Rādot bērniem sarkano lapu, skolotāja aicina Krišjāni kopā ar Edgaru pastiept uz priekšu roku ar sarkano lapu un kopīgi nosaukt krāsu – **sar-ka-na**. **Un otra lapa kādā krāsā ir?**

Krišjānis (*ļoti lepni, ka ir atpazinis*) – saulītes.

Skolotāja: Kā sauc saulītes krāsu?

Krišjānis – dzeltena!

Skolotāja aicina bērnus iet pie koka un salasīt lapas pa krāsām – 1 zaļu, 2 dzeltenas, 3 sarkanas. Rotaļā bērni darbojās ar lielu aizrautību un interesi.



23. attēls. Lapu lasīšana pa krāsām

Valters (*skrien un skaļi sauc*) – audzīt!, paskaties, kāda man lapa!

Valters ievērojis un pacēlis ir raibu lapu – trīskrāsainu lapu. Lapai uzmanību pievērš arī citi bērni, un kopīgi apskata to.

Skolotāja: Kur liksiet tādus skaistus pušķus? Līva atkārtoti skolotājas uzdoto jautājumu, uz kuru viņa saņem atbildi. **Es, savu pušķi nesīšu grupiņā un nolikšu uz plaukta.**

Līva – *tad es ar nesīšu grupiņā.*

Krista – *es, vedīšu mammai.*

Izabella (*atkārto Kristas teikto*) – *es ar*

Lara (*nedaudz sakaunējusies*) – *vāzē!*

Skolotāja: Ļoti jauki, lapas vāzē izskatīsies skaisti!



24. attēls. Meitenes atrāda skaistos pušķus

Krāsaino rudeni nes telpās. Ar krāsainiem rudens sveicieniem rokās, bērni dodas grupiņā. Bērni, kuri pušķus nesīs mājās tos ieliek skapī, daži tās sakārto vāzē, bet vairāki bērni noliek grupiņā, dabas stūrītī, lai ar tiem spēlētos. Pēcpusdienas cēlienā lapas tiek locītas, izzīmētas un plēstas pa dzīslajumu. Rotaļas laikā ir atkārtoti krāsu nosaukumi, trīs apjomā skaitīšana,

salīdzinātas lapas ar plaukstām pēc lieluma un savstarpēji veicināta draudzīga komunikācija. Bērniem patīk labas dārgumu medības, kā arī mācīties un pētīt dabu rudenī. Tas ir brīnišķīgs gadalaiks atklājumiem un lielisks veids, kā veidot saskarsmi ar savu dabisko vidi, kā arī atpazīt būtiskas izmaiņas gadalaikos (Kate, 2016). Praktiskā darbošanās bērniem radīja interesi par koku lapām, to krāsu, formu un lielumu. Bērni ir guvuši dažādu sensoro pieredzi. Rotaļas uzdevums bija bērniem atklāt rudens daudzkrāsaino skaistumu. Gandarījums, ka bērni ir aktīvi un iesaistās rotaļā. Audzētāji ar lielu interesi, vēro, ieklausās un seko līdzi dotajām darbībām, tās ir vērstas, lai bērnam pašam veidotos vajadzība darboties.

Rotaļas “Nospiedumi sniegā” analīze

Balts! Skaties, kur gribi, visur zeme pārklāta ar baltu sniega segu. Ziema ieradusies ar savu skaistumu – krāsu, smaržu, garšu un skaņu. Kopīgi tas jāierauga un jāizbauda. Pagalmu klāj sniega kārtiņa, un kopīgi tiek nolemts iet pavērot, ko sniegā var saskatīt. Izgājuši pagalmā, vērīgākie pamana nospiedumu un atskan pirmās klaigas – *audzīt, audzīt nāc skaties!*

Skolotāja: Kas atgadījies? Ko jūs tur ieraudzījāt?

Valters, Līva, Laura – *te ir ļoti liela pēda! Te, kāds ir bijis!*

Skolotāja: Kam varētu piederēt šis nospiedums?

Valters – *tas ir onkulim!*

Līva – *jā, viņš šorīt slaucīja ceļu (taciņas).*

Izabella – *viņš birdināja smiltis (kaisīja taciņas).*



Nospiedumus aplūkot sarodas arī citi bērni. Ar lielu interesi un izbrīnu tie skatās sniegā (sk. 25. attēlu).

25. attēls. Pēdu nospiedumi sniegā

Skolotāja: Iesim paskatīties, kur tie pēdu nospiedumi sniegā mūs var aizvest?



Bērni, uzmanīgi un nesteidzīgi, seko pa iespaidumiem sniegā. Pašiem nemanot, bērni sadalījušies pa pārišiem (sk. 26. attēlu).

26. attēls. Sekošana pa pēdām

Pēdu nospiedumi ir sajaukušies, un bērni uzmanīgi tos pētot, ir izklīduši pa visu grupas teritoriju.

Krišjānis (*nonācis pie taciņas malas, skaļi sauc*) – *man pazuda pēda!* Sauciens izraisīja lielu interesi, un bērni pulcējas ap Krišjāni.

Skolotāja: Jūs ievērojāt, cik daudz dažādu rakstu sniegā? Bērni nedaudz apjukuši un izbrīnīti, jo nebija pamanījuši citus rakstus, jo visa uzmanība bijusi pievērsta lielam nospiedumam, lai varētu tam sekot.

Skolotāja: Sameklējiet, katrs savu pēdu nospiedumu!

Lara (*rakstaini nospiedumi*) – *visi raibi!*

Līva – *Te tik daudz!*

Annika – *Kā tad var atrast?*

Skolotāja: Iespied savu kāju sniegā un apskaties, kāds izskatās tavš pēdu nospiedums.

Lara – *man ir tāda līdzena.*

Krišjānis – *paskaties, kādas man strīpiņas!*

Valters (*rāda*) – *man ar ir strīpiņas!*

Edgars (*sauc un rāda ar pirkstu*) – *e, man, ir bumbas.*

Bērni, sajūsmināti un izbrīnīti, salīdzina zābaciņu nospiedumus ar tiem, kas jau sniegā.

Skolotāja: Jūs varētu iet un censties iekāpt draugu pēdās!

Valters sarunājas ar Lauru – *es kāpšu tavās!*

Līva stāv un dusmojas. **Skolotāja: Kas noticis par ko dusmojies?**

Līva – *man nav, kura pēdās kāpt.*

Skolotāja: es varu tev piedāvās, kāp manās. Sāku iet, un Līva seko. Gabaliņu nogājušas, Līva ar lielu prieku sauc – *es zinu kam bija tā lielā pēda!*

Skolotāja: Nu, nu kā tu vari zināt?

Līva – *tā ir tava, paskaties, cik liels un tas zīmējums ar ir tāds!*

Skolotāja: Nu, jā izskatās līdzīgas.



Sniega kārtiņa ir plāna, bet bērni uzmanīgi cenšas iekāpt drauga pēdā. Izrādījās, ka tas sagādāja grūtības vairākiem bērniem, jo tāda rotaļa prasīja labu līdzsvara noturēšanu (sk. 27. attēlu).

27. attēls. Krista cenšas iekāpt Laras pēdās.

Kāds pamanās iespiest sniegā plaukstiņas, un arī tas rada pārsteigumu, izbrīnu un sajūsmu. **Skolotāja: Izabella, ko tu dari?**

Izabella – *Es iespiedu cimdiņus! (iespiež rokas) Paskaties, kā sanāca!*

Skolotāja: Ļoti skaisti Tev sanāca. Meitenes darbība izraisa interesi citiem bērniem. Pēc meitenes parauga, to dara arī citi bērni (sk. 28., 29.attēlu).



28. attēls. Izabellas plaukstiņas sniegā

29. attēls. Bērni spiež sniegā plaukstiņas

Krista (*skaļi sauc*) – *man omīte rādīja “eņģeli.* Viņa noguļas pie zemes un rāda citiem, kā to dara (sk. 30. attēlu).



Bērniem patīk atdarināt un, ja darbība ir šķietami interesanta, tad tajā iesaistās un tādas jautrības garām nelaiž neviens.

30. attēls. Kristas rādītais “Eņģelītis”.

Laukumā gludais sniegš ir pārvērties par rakstainu paklāju. Bērni ik pa brīdīm sauc un apvaicājas, “*kam tas ir?*”, “*kam tas pieder?*”, “*kur ir mans?*”. Šīs rotaļas laikā radās interese un izbrīns par nospiedumiem un to rakstiem sniegā. Aktīvi darbojoties dabā, viņi attīsta spējas un pieredzi. Bērni, darot vienu darbību, spēj sevi koncentrēt un realizēt, kā arī piedāvāt citas

darbības. Arī A. Sorokina uzsver, ka rotaļa bērniem veidojas kopīgas intereses un ieradumi. Veidojas iespējas uzņemties iniciatīvu, patstāvīgi, aktīvi izpildīt spēles uzdevumus. Bērniem veidojas sadarbība vienam ar otru, kopīgu mērķu sasniegšanai, palīdz viens otram, priecājas par kopīgiem panākumiem (Сорокина, 1982, 12). Gandarījums, ka rosinātā interese pāraug vajadzībā darboties un mudināja bērnus meklēt dažādas iespējas, kā rotaļu papildināt.



31. attēls. Dabas materiālu izmantošana ziemas laikā

Apstiprinājums, ka dabā ar rotaļu palīdzību tiek bagātināta bērnu pieredze, varam uzlūkot dotajās fotogrāfijās (sk. 31. attēlu). Bērniem ir bijusi interese, izspēlēto rotaļu laikā ir uzkrāta pieredze, kuru spēj izmantot jebkurā gadalaikā. Interesi izraisa katra dabā sastopamā lietiņa, un bērni spēj sevi nodarbināt. Ziemā, ieraugot zaru, tam pievērš uzmanību, rodas vēlme darboties, atrod tam pielietojumu. No izspēlētām rotaļām dabā ir gūta pieredze, tā ieinteresējusi un bagātinājusi bērnus. Izpētot dažādas rotaļas un darbošanās ar dabas materiāliem, bērnos rosināja iztēli un sekmēja pētījuma rezultātus. Vadoties pēc izstrādātiem kritērijiem, kas uzskaitīti pētījuma plānā, un, izpētot šo vērojumu dabā, autore var secināt, ka:

Bērnu interesi apstiprināja paustās emocijas, izbrīns un saviļņojums, par dabas apstākļiem un to mainīgo ietekmi uz dabas elementiem. Aktīvā darbošanās bērnos izsauca emocionālu pārdzīvojumu, uzmanības izrādīšanu – prieks, izbrīns, spalgi izsaučieni, komandējošas frāzes u.c. Prieku un atklājumu, bērnos veicināja dabas dārgumu meklēšana, praktiska izmantošana rotaļas gaitā. Uzdotie jautājumi sekmēja komunikācijas norisi un sekmēja darbības gaitu. Pēc visu saplānoto rotaļu īstenošanas, bērni spēja arī paši atrast dabas materiāliem veiksmīgu pielietojumu ziemas laikā. Tas ir rādītājs, ka rotaļas ir ne vien labs veids, kā piesaistīt bērna interesi dabai, bet arī attīstīt viņā radošumu.

Nākamajā apakšnodaļā darba autore analizēs individuālo sarunu ar bērniem atbilžu salīdzinošos rezultātus.

2.5. Individuālas sarunas ar bērniem salīdzinoša rezultātu analīze

Novadītās rotaļas, kurās tika attīstīta bērna uzmanība un interese, ir vērstas uz daudzveidīgu dabas materiālu izmantošanu un pielietošanu radošās darbībās. Rotaļājoties ar tiem, attīstās uztvere un sajūtas, rodas interese un veidojas pieredze. Lai pārliecinātos, ka rotaļas dabā bērnam ir veidojušas interese aktīvi darboties, tika atkārtoti iepriekš uzdotie jautājumi.

Tabulās darba autore ir salīdzinājusi tos pašus uzdotos jautājumus pētījuma sākumā un beigās (sk. 2.,3.,4. tabulu).

4. tabula. Bērnu atbildes uz 1. jautājumu (autores veidota tabula)

Jautājums Bērna vārds	Kur tev labāk patīk spēlēties – ārā vai grupā?	
	Pētījuma sākumā	Pētījuma beigās
Laura	Ārā labāk, tad vismaz var paskriet.	Ārā spēlēšos.
Līva	Ārā, bet Tu paklausies, kā putni dzied!	Es spēlēšos ārā.
Edgars	Grupiņā arī, ārā ar riteni.	Ārā.
Valters	Man ārā. Tur var kaut ko darīt.	Man ārā.
Annika	Ārā, jo ir interesanti.	Es ārā spēlēšos.
Izabella	Grupiņā, te nav vējš.	Grupā un ārā arī.
Kristians	Ārā tur var ilgi spēlēties.	Man patīk ārā, es spēlēšos ārā.
Krišjānis	Ārā, mannn... (domā un vairāk neko neatbild).	Ārā.
Lara	Te (grupiņā).	Spēlēšos ārā, un grupā arī.
Krista	Man ārā.	Man patīk ārā.
Kaspars	Iekšā. Kāpēc? Tad nevar citi skriet.	Ārā spēlēšos.

Salīdzinot bērnu atbildes, kas uzdotas pētījuma sākumā un pēc novadītajām rotaļām (pētījuma beigās), darba autore secina, ka lielāka interese par dabu bērniem ir radusies pēc rotaļu novadīšanas. Bērnos ir interese un vēlēšanās doties ārā. No vienpadsmit bērniem tikai diviem ir vēlēšanās darboties gan grupā, gan ārā – Izabella un Lara. Arī tas ir progress, jo pētījuma sākumā Lara un Izabella nevēlējas doties ārā. L. Priede uzsver, ka rotaļu darbība nodrošina apstākļus bērna attīstībai veselumā. Tā dod iespēju attīstīt sensoro, izziņas, emocionālo un citus bērna psihiskos procesus (Priede, 2007, 51). Tas tikai pierāda, ka pedagogs pats ir bijis ieinteresēts notiekošajā darbībā un spēj sniegt bērniem iespēju praktiski izpausties un darboties, kas rada prieku par atklājumiem, izbrīnu un savīļojumu.

5. tabula. Bērnu atbildes uz 2. jautājumu (autores veidota tabula)

Jautājums Bērna vārds	Ko tev vislabāk patīk ārā darīt?	
	Pētījuma sākumā	Pētījuma beigās
Laura	Spēlēties smiltīm, kāpt pa stieņiem nu trepēm (metāla konstrukcijas).	Staigāt un meklēt dārgumus.
Līva	Zīmēt ar krītiņiem.	Plūkt puķes un cept kūkas.
Edgars	Braukt ar riteni. Ātri, ātri.	Lasīt zarus un braukt ar riteni
Valters	Spēlēties, ar māsām, meklēt gliemežus nu kaut ko darīt!	Spēlēties un rakt ar lāpstu.
Annika	Šūpoties augstu.	Spēlēties smiltīs ar trauciņiem.
Izabella	Nezinu, staigāt.	Pastaigāt ar puķi (ko savu reizi paņēmu rokā).
Kristians	Spēlēties smiltīs un gaidīt mammu.	Lasīt visādas lietišķas un spēlēties smiltīs.
Krišjānis	Āra, braukšu ar dip-dap (skrejritenis).	Braukt ar riteni un meklēt žaģarus.
Lara	Šūpoties.	Cept kūkas.
Krista	Spēlēties ar Kristianu.	Spēlēties ar citiem, un lasīt tos (koku augļus – kļavu).
Kaspars	Zīmēt ar krītiņiem.	Kaut ko pameklēt un šūpoties.

Darba autore, analizējot otro jautājumu, secina, ka bērniem ir radusies interese aktīvi iesaistīties rotaļās un patstāvīgi darboties dabā ar dabas materiāliem. Veikto darbību dažādība pagalmā ir veidojusi priekšstatu, kā sīkos dabas materiālus var piesaistīt rotaļu papildināšanai. Jaunos atklājumus pierāda prieks un saviļņojums, kā arī sniedz iespēju gūtās zināšanas pielietot turpmākajās rotaļās un pilnveidot tās. Prieks manāms visos vienpadsmit bērnos, tikai divi no tiem ir mazāk aktīvi. Viens no bērniem ir arī pirmā jautājuma atbilžu analīze pieminētā Izabella, savukārt otrs bērns ir Kaspars. To var skaidrot ar to, ka ir radīta jau mazliet manāma interese par darbu, jo bērns ir gatavs meklējumiem.

6. tabula. Bērnu atbildes uz 3. jautājumu (autores veidota tabula)

Jautājums Bērna vārds	Ko tu ārā gribētu darīt?	
	Pētījuma sākumā	Pētījuma beigās
Laura	Ar Valteru taisīt smiltīs ceļus un ar deguniem (kļavas ziedu sēklas).	Meklēt sīkos dārgumus, iet uz parku. Kāpēc? Tur ir vairāk kas. Kas? Nu koki.
Līva	Ar trauciņiem, nu tiem, jauniem un lasīt žaģarus.	Cept kūkas no slapām smiltīm (smiltis tika salietas ar ūdeni).
Edgars	Nu tie koki. (Laukumā tiek vākti sausie zari).	Kaut ko uztaisīt. (smiltīs). Ko? Ceļu.
Valters	Meklēt gliemežus ar māsām (dvīnēm) iet un rotaļāties.	Kaut ko apskatīt, nu kas tur ir! (Vienmēr apstaigā pagalmu un ko atrod)
Annika	Ar mantiņām.	Izcept lielu kūku (smiltīs).
Izabella	Ar Kristas (māsīca), es nezinu.	Pa ūdeni spēlēties.

Jautājums Bērna vārds	Ko tu ārā gribētu darīt?	
	Pētījuma sākumā	Pētījuma beigās
Kristians	Ar visām mantām smilšu kastē un jauno riteni.	Ar plikām kājām un pa tām smiltīm – tām slapām.
Krišjānis	Lasīšu kaut ko, nu spēlēšos.	Ar Valteru meklēt. Ko? Nu tās lietiņas.
Lara	Tu mani pašūpināsi? (pretjautājums).	Kaut ko uzspēlēt. Ko? Ķēriņus.
Krista	Cepšu kūkas ar trauciņiem.	Uztaisīt smuku kūku.
Kaspars	Šūpoties.	Rakt ar lāpstu. Ko? Lielu bedri.

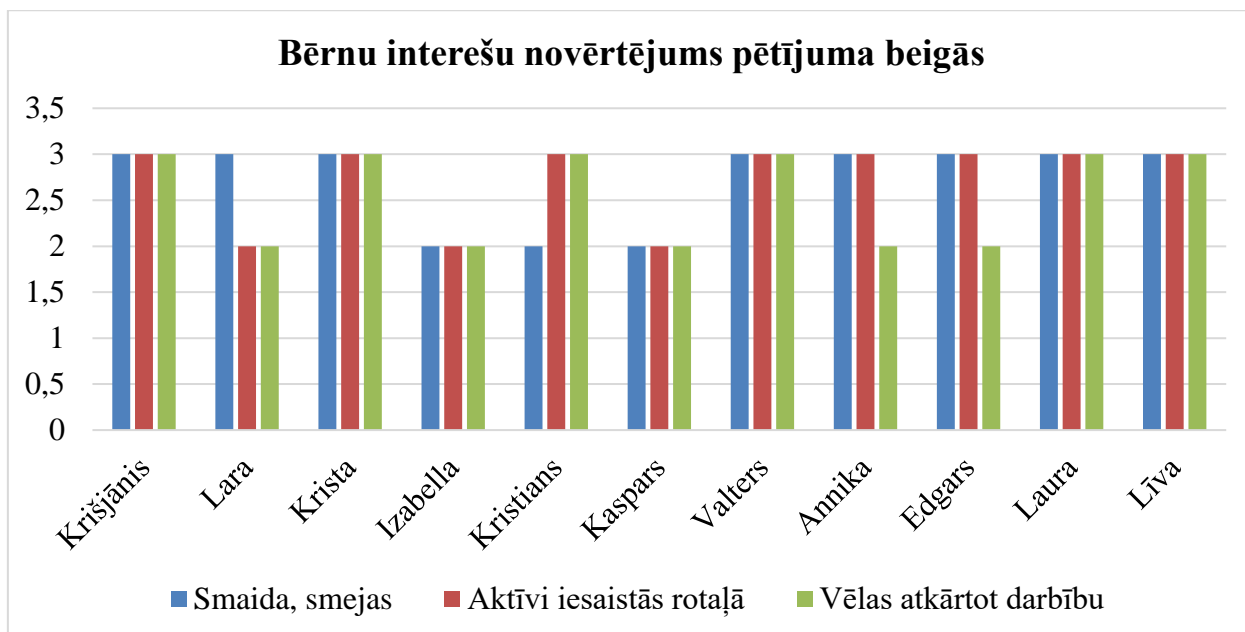
Tabula uzskatāmi atspoguļo, ka bērnu intereses jau pētījuma sākumā ir ievirzītas uz darbībām pagalmā, taču tās ir ierastas un vienveidīgas, piemēram – lipināt kļavu degunus, braukt ar velosipēdu un šūpoties. Pamatojoties uz pētījumā izvirzītām rotaļām, kas norisinās dabā, bērnu iespaidi balstās uz jaunapgūtajām zināšanām. Atbildes uz jautājumu pētījuma beigās apstiprina, ka visiem vienpadsmit, grupiņas bērniem ir veidojies pozitīvs un paliekošs priekšstats par dabas materiāliem. Bērni, jaunākajā vecuma grupā ir jātuvina dabai ar dabas materiāliem, kā arī veidotajiem dabas elementiem – ūdens, smiltis, uguns un gaiss. Lai pieaugot viņi novērtētu un nepiesārņotu dabu, bet spētu saudzēt dabas radīto burvību.

Darba autore secina, ka no visām piedāvātajām rotaļām, bērniem vislabāk patikusi, kā arī radījusi interesi un prieku, rotaļa “Pieneņu laiks”. Tas skaidrojams ar to, ka rotaļa tika novadīta pavasarī, kad laika apstākļi bija silti un patīkami, kā arī saulaini, kas bērniem raisīja papildus pozitīvas emocijas.

Tā kā pētījuma sākumā darba autore pēc kritērijiem novērtēja grupiņas bērnus punktu skalā no 1 līdz 3, tad attiecīgi arī pētījuma beigās tika veikts izvērtējums, lai noskaidrotu bērnu interešu novērtējumu (sk. 7. tabulu).

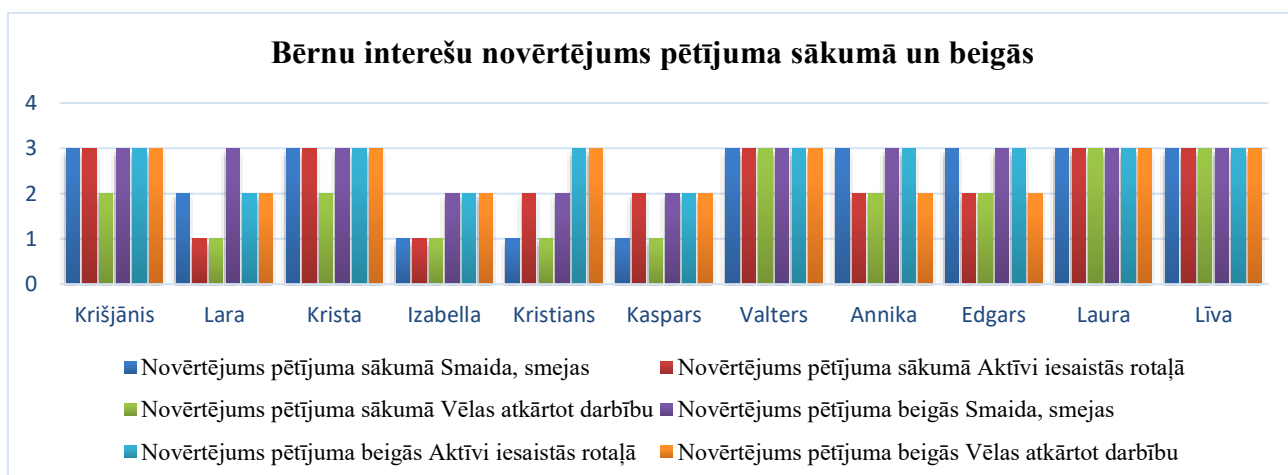
7. tabula. Bērnu interešu novērtējums pētījuma beigās

Bērna vārdi	Smaida, smejas	Aktīvi iesaistās rotaļā	Vēlas atkārtot darbību
Krišjānis	3	3	3
Lara	3	2	2
Krista	3	3	3
Izabella	2	2	2
Kristians	2	3	3
Kaspars	2	2	2
Valters	3	3	3
Annika	3	3	2
Edgars	3	3	2
Laura	3	3	3
Līva	3	3	3



32. attēls. Bērnu interešu novērtējums pētījuma beigās

Kā redzams diagrammā (sk. 32. attēlu), Krišjānim, Kristai, Valteram, Laurai un Līvai ir augstākais novērtējums visos kritērijos (3 punkti). Tas skaidrojams ar to, ka šie bērni ir motivēti dabas izpētē un labprāt iesaistās rotaļās, kā arī labprāt ir atvērti saskarsmē ar pārējiem bērniem. Augstākais vērtējums divos no trim kritērijiem ir Kristianam, Annikai un Edgaram, kas skaidrojams ar to, ka šie bērni (izņemot Kristianu) galvenokārt ir smaidīgi, atvērti, kā arī labprāt aktīvi iesaistās rotaļās, taču ne vienmēr ne vienmēr vēlas atkārtot rotaļu darbību. Kristianam savukārt vidējais punktu vērtējums (2 punkti) ir pie pirmā kritērija, jo bērns ir noslēgtāks un vairāk vērsts uz patstāvīgo darbību. Lara ir vienīgā, kurai tikai pirmajā kritērijā ir augstākais vērtējums, taču pārējos divos ir vidējs novērtējums. To var skaidrot ar to, ka Lara ir smaidīga, bet rotaļās un to darbību atkārtosānā mēdz būt atturīga. Savukārt diviem bērniem – Izabellai un Kasparam – visos jautājumos punktu vērtējums ir vidējs, ko var skaidrot ar to, ka bērni joprojām ir diezgan intraverti un atturīgi, tādejādi arī iesaistīšanās rotaļās un to darbību atkārtosāna izpaužas tikai daļēji.



33. attēls. Bērnu interešu novērtējums pētījuma sākumā un beigās

Pamatojoties uz bērnu interešu novērtējumu pētījuma sākumā un beigās (sk. 33. attēlu), darba autore secina, ka Valteram, Laurai un Līvai ir augstākais novērtējums (3 punkti) visos jautājumos gan pētījuma sākumā, gan pētījuma beigās. Pētījuma sākumā Krišjānim un Kristai viens no novērtējumiem bija zemāks (2 punkti), taču pētījuma beigās visi kritērija rādītāji ir uzlabojušies, tādējādi veidojot augstāko novērtējumu (3 punkti). Annika un Edgars pēc novērtējumiem ir līdzīgās pozīcijās gan pētījuma sākumā, gan pētījuma beigās. Lara grupas kopvērtējumā ir minimāli novērtējumā paaugstinājusi punktu intervālu, taču, vērtējot individuāli Laras sniegumu, ir redzams progress. Arī Kristianam rādītāji pētījuma laikā ir uzlabojušies. Savukārt zemākais novērtējums ir redzams Izabellai un Kasparam.

Darba autore secina, ka izmaiņas ir visiem bērniem, turklāt šīs izmaiņas ir pozitīvas. Tas liecina par to, ka ļoti svarīgi ir rādīt bērniem labu piemēru no pedagoga puses. Tas veicina ne tikai bērnu intereses palielināšanos pret darbu, bet arī mudina bērnus saskatīt skaisto dabā un izmantot dabas materiālus savās rotaļās.

Secinājumi

1. Analizējot A. Kovaļova, J. Kolominska, V. Zelmeņa, A. Šponas u.c. autoru atziņas par interesēm, to veidošanos, saistību ar vajadzībām, ar attieksmēm, ar izziņas attieksmēm un to iedalījumu, var secināt, ka tie ir atšķirīgi. Izraisīta interese liek cilvēkam aktīvi virzīties uz mērķi, liek darboties noteiktā virzienā, lai to sasniegtu. Intereses var būt plašas un šauras, līdz ar to cilvēkiem, viena un tā pati darbība sniegs dažādas vērtību skaldnes.
2. Intereses paplašina bērna attīstību, pieredzi, vajadzības, zināšanas un prasmes. Bērns savu pasaules izziņāšanu uzsāk ar intereses palīdzību. Sajūtas ir vienas no pirmajām, kas bērnam rosina interesi. Bērnam ir svarīgi sajūst, saredzēt un sadzirdēt visu, kas vēl nezināms, jāļauj būt ziņkārīgam, jo pēc vēlēšanās uzzināt, ko jaunu, attīstās zinātkāre. Vēlāk zinātkāre pārtop interesē.
3. Rotaļu iespējas ir ļoti daudzveidīgas un plašas. Tās attīsta bērna fiziskās, psihiskās un intelektuālās spējas. Rotaļa paplašina rīcības un darbības spējas, rosina domāt, sniedz prieku un iespēju izmantot savu ķermeni un maņu orgānus. Rotaļas ir ļoti daudzveidīgas, un tās paver daudz iespēju, visu, ko bērns apgūst, sagatavo viņu tālākai darbībai, dzīvei. Dabas dotās iespējas attīsta visus psihiskos procesus, intereses un emocionālo sfēru. Rotaļa kā galvenais zināšanu un prasmju apguves veids pirmsskolā palīdz bērnam saskatīt dabas piedāvāto un novērtēt to.
4. Pedagoģis ir tas, kurš sniedz bērnam iespēju praktiski darboties, pievērs bērna uzmanību un sagādā pozitīvas emocijas, kā arī iedrošina un rada interesi turpmākai darbībai. Pedagoģa uzdevums ir tuvināt bērnu dabai, un veiksmīgi to var panākt ar rotaļu palīdzību. Viņš vērš bērna uzmanību un veicina interesi par dabas norisēm, parādībām un pamudina, ieinteresē, liek saklausīt un saskatīt.
5. Ar dabas palīdzību bērnam attīstās pozitīvas rakstura iezīmes, attīstās pašapziņa, ticība sev un saviem spēkiem, veidojas darba mīlestība, atbildība un iejūtība. Ikvienā no mums snauž bērniības atmiņas, kas saistītas ar dabas pieskārienu. Bezgala daudzveidīgā pasaule izraisa bērnos dzīvu interesi, zinātkāri, rosina uz rotaļām, darbošanos un radošu darbību.
6. Bakalaura darba sākumā izvirzītā hipotēze: jaunākā pirmsskolas vecuma bērnu intereses par dabu tiek sekmētas, ja pedagoģis: izprot rotaļas nozīmi intereses rosināšanā un iesaista tās dabas vērojumos; nodrošina bērnam daudzveidīgas aktivitātes iespējas, ir apstiprinājies.

Priekšlikumi

Lai rotaļa kļūtu par intereses par dabu veicinātāju jaunākajā pirmsskolas vecumā, svarīgi ir ne tikai apzināties, ka daba ir nozīmīga cilvēka dzīvē, bet arī veicināt bērnu interesi un dabas materiālu izmantošanu pedagoģiskajā procesā. Lai to panāktu, būtu ieteicami šādi papildinājumi pedagoģiskajā procesā:

1. Rotaļas dabā bērnam sniedz iespēju un palīdz izzināt apkārtni, tās piedāvātos dabas materiālus un to daudzveidību. Bērnam dabas izzināšana un intereses veicināšana par to raisa dažādas jūtas un emocionālo pārdzīvojumu, kas savukārt bērnam veicina vēlmi praktiski darboties, gūt izzināšanas gandarījumu un atkārtot darbības, kas izraisa prieku. Rotaļas dabā bērnam dod iespēju arī attīstīt sajūtas, uztveri, domāšanu un citus kognitīvus procesus.
2. Bērnam pirmsskolas vecumā ir ļoti svarīgi saņemt atbalstu un pamatotas uzslavas no pieaugušā – pedagoga – sevišķi tad, ja viņš izrāda interesi par dabu, piemēram, paceļot no zemes dažādus dabas materiālus. Ja rotaļā rosina izmantot bērna atrastos dabas materiālus, tas ne tikai bērnam raisa interesi, bet arī veicina vēlmi darboties dabā un ļauj viņam justies novērtētam un svarīgam.
3. Ļoti labs veids, kā veicināt bērnam emocionālo attīstību, ir izmantot dažādus pārsteiguma brīžus, kurus bērns patstāvīgi atklāj dabā, piemēram, koku lapas formas salīdzināšana ar savu rokas plaukstu. Tā bērns mācās arī pats meklēt, izzināt un atklāt sakarības starp dabas materiāliem. Līdz ar to bērns apzinās savas spējas rotaļu pilnveidošanā kā arī apgūst sadarbības prasmes.
4. Veicot empīriskā pētījuma rezultātu analīzi un apkopojumu, darba autore ieteiktu pedagogam veidot savu rotaļu klasifikāciju katram gadalaikam. Piemēram, pavasarī ar pirmā zieda uzplaukšanu to izpētīšanu, salīdzināšanu, saudzēšanu un rotaļā izspēlēšanu. Tādas darbības veicina bērna interesi, attīsta vizuālo iztēli un attieksmi pret dabu, ko pielietot turpmākās rotaļās.
5. Bērns ir pasaules izzinātājs un pētnieks, un tādām vajadzētu būt arī pedagogam – darboties kopā ar bērnu, būt pētniekam, palīgam un atbalstītājam, iesaistīties rotaļās, veidot pozitīvu emocionālo vidi. Ja arī gadās, ka pedagogs uz bērna uzdoto jautājumu nevar dot acumirkliņu atbildi, pedagogam ir svarīgi būt godīgam un skaidrot bērnam, ka atbildi uz jautājumu var noskaidrot kopīgi.

Literatūras un avotu saraksts

1. Albrehta, Dz. (2001). *Didaktika*. Rīga: Raka.
 2. Arvanova, I. (2004). Izziņas interešu veidošanās mācību procesā. *Skolotājs*. 5 (47).
 3. Asafreja, A. (2001). *Ekskursija – mācību forma*. Rīga: Raka.
 4. Avaņesova, V. (1986). Audzināšana un mācīšana dažāda vecuma bērnu grupā. Rīga: Zvaigzne.
 5. Avotiņš, V., Prindule, L., Upmane, Z. (1981). Bērnu attīstība mācību un audzināšanas procesā. Rīga: Zvaigzne.
 6. Āres, T. (1992). Darbi bērniem. Rīga: „Rando”.
 7. Bakisa, A., Romēns, K. (1997). Rotaļas ar bērnu vecumā no 1 dienas līdz 6 gadiem. Rīga: Preses nams.
 8. Birkerts, P. (1923). *Pedagoģiskā psiholoģija*. Jelgava.
 9. Dēķens, K. (1921). *Agrā bērnība*. Rīga: Kultūras Balss.
 10. Djačenko, O. (1996). *Spēles un vingrinājumi pirmskolas vecuma bērnu domāšanas attīstībai*. Rīga: Pedagoģiskais centrs ”Eksperiments”.
 11. Dzintere, D. Pučure, I. (2003). Radoša rotaļa un spēles. *Es gribu iet skolā*. Rīga: SIA Puse Plus.
 12. Dzintere, D., Boša, R. (1997). Rotaļspēles. Rīga: Mācību apgāds NT.
 13. Dzintere, D., Stangaine, I. (2007). Rotaļa – bērna dzīves prasmju sekmētāja. Rīga: Raka.
 14. Dzintere, D., Stangaine, I. (2007). Rotaļa – bērna dzīvesveids. Rīga: Raka.
 15. Elišone, Š., Greja, Dž. (1996). 365 radošo spēļu dienas bērniem no 2 gadu vecuma. Rīga: Iljus.
 16. Faibuševa, E., Miesniece, A., Isajeva, E., Irbe, I., Gura, U. (1996). *Dabas pamatlikumi*. Rīga: Bērnu Vides skola.
 17. Fišers, R. (2005). *Mācīsim bērniem domāt*. Rīga: Raka.
 18. Freiberga, I., Priede, L. (2007). *Bērns mācās izzināt pasauli*. Rīga: Izglītības soli.
 19. Geidžs, N.L., Berliners, D.C. (1999). *Pedagoģiskā psiholoģija*. Rīga: Zvaigzne ABC.
 20. Golubina, V. (2007). *Pirmskolas pedagoga rokasgrāmata*. Rīga: Izglītības soli.
 21. Gulbe, Ī. (2003). *Vēro, domā, spried un secini*. Rīga: Zvaigzne ABC.
 22. Hofmane, L. (2015). Rotaļas iztēles attīstīšanai. *Vecākiem*. Nr. 6 (49). 8 – 10.
- Pieejams:http://www.daugrc.edu.lv/Dokumenti/Vecakiem/PIELIKUMS_VECAKIEM_6_FINAL.pdf

23. Jurgena, I. (2002). Vispārīga pedagoģija. Rīga: Izglītības soļi.
24. Kaņepēja, R. (2003). Iepazīstināšana ar apkārtni. *Es gribu iet skolā*. Rīga: Puse Plus.
25. Kaņepēja, R. (2003). Sarunāsimies, darbosimies. Rīga: Puse Plus.
26. Kate (2016). Exploring and learning about nature in Autumn. Retrieved from: <https://laughingkidslearn.com/exploring-and-learning-about-nature-in-autumn/>
27. Kauce, A., Kromane, Dz., Rubene, I.(1972). Daba bērniem. Rīga: Zvaigzne.
28. Kolominskis, J. (1990). Cilvēks: Psiholoģija. Rīga: Zvaigzne.
29. Komenskis, J. A. (1992). Lielā didaktika. Rīga: Zvaigzne ABC.
30. Kopeloviča, A., Žukovs, L. (2000). Didaktika. Rīga: Raka
31. Kornels, Dž. (1994). Spēles dabā. Rīga: Zvaigzne ABC.
32. Kovaļovs, A. (1967). Personības psiholoģija. Rīga: Zvaigzne.
33. Krūmiņa, I. (2015). Paņem dabu aiz rokas. Āra nodarbības pirmsskolēniem. Rokasgrāmata skolotājiem un vecākiem. Pieejams:http://www.izglitiba-kultura.lv/system/application/uploads/file/rokasgramata_panem_dabu_aiz_rokas.pdf
34. Lieģeniece, D. (1999). Kopveseluma pieeja audzināšanā. Rīga: Raka.
35. Lieģeniece, D.(1992). Bērns – pasaulē, pasaule – bērņā. Rīga: Zvaigzne.
36. Ļubļinska, A. (1979). Bērnu psiholoģija. Rīga: Zvaigzne.
37. Mellēna, M., Irbe, I.(1995). Pavasara spēles. Rīga: Atols.
38. Omārova, S. (2004). Cilvēks runā ar cilvēku. Rīga: Kamene.
39. OMEP (1992). Child and Nature. Copenhagen: OMEP.
40. Palīdzēsim bērniem izzināt dabu. 2011. g.18. aprīlī. Pieejams: <http://www.ntz.lv/lasitaju-raksti/palidzesim-berniem-izzinat-dabu/>
41. Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca (2000). Rīga: Zvaigzne ABC.
42. Pitamika, M. (2008). Es to protu. Rīga: Valters un Rapa.
43. Plotnieks, I. (1988). Psiholoģija ģimenē. Rīga: Zvaigzne.
44. Praulīte, G. (2008). Bioloģijas mācību metodika. Rīga: Raka.
45. Prelgauska, Dz. (2004). Spēles, novērojumi, eksperimenti. Rīga: Izglītības soļi.
46. Priede, L. (2000). Daba kā pirmsskolas vecuma bērnu estētiskās attieksmes veidotāja. *Bērns kā vērtība ģimenē un pirmsskolā*. Rīga: Izglītības soļi. 63 – 69. Lpp.
47. Priede, L. (2007). Ekoloģiskās audzināšanas aspekti pirmsskolā. *Bērns mācās izzināt pasauli*. Rīga: Izglītības soļi. 43 – 57. Lpp.
48. Psiholoģijas vārdnīca (1999). Rīga: Mācību grāmata.
49. Puškarevs, I., Golubeva, A. (1999). Bērna attīstība. Rīga: Lielvārds.
50. Ripa, V. (1999). Veiklības un atjautības rotaļas pirmsskola un ģimenē. Rīga: “Vārti”

51. RPIVA Ģimenes un pirmsskolas pedagoģijas katedra. (2000). Bērns kā vērtība ģimenē un pirmsskolā. *Rotaļa – pirmsskolas vecuma bērnu pašapziņas sekmētāja*. Rīga: Izglītības soļi. 37 – 50. Lpp.
52. Strazdiņa, J. (1984). *Vācelīte – palīglīdzeklis sagatavošanas klašu skolotājiem*. Rīga: Zvaigzne.
53. Studente, A., Dzintere, D., Hibnere, V., Jākobsone, I., Kārkliņa, V., Laizāne, S., Matule, G., Salputra, A. (1985). Ģimenē aug bērns. Rīga: Zvaigzne.
54. Studente, A., Salputra, A., Dzintere, D., Kauce, A., Karule, A., Jākobsone, I., Hibnere, V., Kārkliņa, V., Zelmenis, V., Laizāne, Z. (1982). Ģimenes pedagoģija. *Ģimene*. Rīga: Zvaigzne .
55. Students, J.A. (1998). *Vispārīgā pedagoģija I daļa*. Rīga: Raka.
56. Svence, G. (1999). *Attīstības psiholoģija*. Rīga: Zvaigzne.
57. Špona, A. (2004). *Audzināšanas process teorijā un praksē*. Rīga: Raka.
58. Špona, A. (2006). *Audzināšanas process teorijā un praksē*. Rīga: Raka.
59. Šteiners, R. (1989). *Pedagoģiskā prakse*. Pieejams: http://www.antroposofija.lv/files/docs/pp_book.htm
60. Ušinskis, K. (1980). *Pedagoģisko rakstu izlase*. Rīga: Zvaigzne.
61. Valtneris, A. (2001). *Bērnu un pusaudžu fizioloģija*. Rīga: Zvaigzne ABC.
62. Vorobjovs, A. (1996). *Psiholoģijas pamati*. Rīga: Mācību Apgāds.
63. Vorobjovs, A. (2000). *Vispārīgā psiholoģija*. Rīga: Izglītības soļi.
64. Vorobjovs, A. (2002). *Sociālā psiholoģija. Teorētiskie pamati. Eksperimentāls mācību līdzeklis*. Rīga: Izglītības soļi.
65. Zelmenis, V. (2000). *Pedagoģijas pamati*. Rīga: Raka.
66. Žukovs, L. (1997). *Ievads pedagoģijā. Pamatkurss*. Rīga: Raka.
67. Žukovs, L. (1999). *Pedagoģijas vēsture*. Rīga: Raka.
68. Базик, И. Я. (1991). *Что можно сделать из природного материала*: М.: Просвещение.
69. Гульянц Э. К., Базик И.Я. *Что можно сделать из природного материала: Кн. для воспитателя дет. Сада*. - 2-е изд., дораб. - М.: Просвещение, 1991. -175 с.
70. Ильин, Э. П. (2001). *Эмоции и чувства*. СПб: Питер.
71. Ильин, Э. П. (2001). *Эмоции и чувства*. Санкт – Петербург: Питер. Гульянц, Э.К.,

72. Кульбаева, Л. А. (2017). Роль педагога в развитии личности ребенка.
Доступно:<http://xn--i1abbnckbmcl9fb.xn--p1ai/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D0%B8/649189/>
73. Сорокина, А. И. (1982). Дидактические игры в детском саду. М.: Просвещение
74. Суркина, С. А. (2005). Формирование экологической культуры дошкольников в деятельности дошкольного образовательного учреждения: Учебно-методическое пособие. – М.
75. Щукина, Г. И. (1971). Проблема познавательного интереса в педагогике. М.: Педагогика.

PIELIKUMI

Kas karas nekarams

Kad atspīd pavasara saule, mēs ieraugām to, ko ziemas tumsā un pelēcīgajā puskrēslā tā arī neesam pamanījuši. Izrādās, ka mūsu mājokli ir kļuvis par dažiem iedzīvotājiem vairāk. Tie ir apaļi kā zirņi, bet nav zirņi, lai arī ar zirņiem tiem ir daudzkā kopīga. Tie prot lidot, bet nav ne mušas, ne putni. Tie prot aust, lāpīt un laimi nest, bet nav cilvēki. Kas tad ir šie iemītnieki, kas saauduši savas mītnes gan istabas kaktos, gan pie griestiem, gan pie sienām? Ko mēs zinām par šiem klusajiem mājas iemītniekiem un viņu ieradumiem? Uz mirkli aizmirsīsim, ka mammai lielā tīrīšanas diena un viņa lūdza ar slotu savākt visus zirnekļa tīklus, un lausīties zirnekļu valdzinājumam. Varbūt, ka izdodas palidot ar zirnekļa tīklu?

M. Stāraste

PIENENE

Ēnainā dārza stūrī dzīvo gliemezis. Kādu reizi tas sadomā aiz-
čāpot uz otru dārza stūri un apskatīties, kas tur jauns. Gliemezis lien
un lien.

Nonācis pie trim pelēkiem akmentiņiem, viņš ierauga jauku puķi.
Tai ir maigi zaļas, robotas lapas, bet zieds dzeltens kā saules atspulgs
un tik mīksts, ka sīkie knisliši, kas tur salīduši, guļ kā mīkstā
gultiņā.

— Labdien, košā! — gliemezis sveicina puķi un noliec abus ra-
gus.

— Labdien, labdien! — atņem puķe un draudzīgi pašūpo savu
ziedu. — Es esmu pienene.

Gliemezis stiepj kaklu, cik augstu varēdams, un ilgi apbrīno
spilgti dzeltenu ziedu.

Bet tad gliemezis atceras, ka jālien tālāk.

— Paliēc sveika, pienene! — viņš saka. — Drīz es atkal tevi
apciemošu un papriecāšos par tavu košumu.

Gliemezis velkas lēni, bet laiks steidzas. Kamēr gliemezis aizmū-
lājas līdz otram dārza stūrim un visu labi apskatās, paiet vairākas
dienas. Tad viņš nolemj atgriezties mājās. Atkal viņš rāpjas un
rāpjas. Beidzot, gluži piekusis, nokļūst līdz pelēkajiem akmentiņiem.
Viņš groza ragus uz visām pusēm un meklē pienenes dzeltenu ziedu,
bet nekur to neredz.

Tad gliemezi aizskar pazīstamā robotā lapiņa.

— Vai tu, gliemezīt, mani vairs nepazīsti? — tā vaicā. — Es
esmu tā pati pienene, kuru tu meklē.

Gliemezis pavisam pārsteigts: dzeltenā zieda vietā kāta galā šū-
pojas balta, pūkaina galviņa. Gliemezis stiepj abus ragus un ilgi
apbrīno vieglās, skaistās pūkas.

«Cik savādi», viņš domā. «Bija dzeltens zieds, bet nu balta, pū-
kaina galviņa.»

Taču gliemezim nav laika prātot, jālien tālāk.

— Paliēc sveika, pienene! — viņš saka. — Drīz es atkal tevi ap-
ciemošu un papriecāšos par tavu balto galviņu.

Kamēr gliemezis aizmūlājas līdz savam dārza stūrim, mazliet
atpūšas un atkal sāk līst atpakaļ, paiet vairākas dienas.

Beidzot gliemezis ierauga pelēkos akmentiņus. Viņš meklē pie-
nenes balto galviņu, bet nekur to nevar saskatīt.

Te pār gliemezi noliecas robotā lapiņa.

— Vai tu, gliemezīt, atkal mani nepazīsti? — tā vaicā. — Es
esmu pienene, kuru tu meklē.

Bet ko gliemezis ierauga? Kāta galā vīd tikai neizskatīgs, sa-
rāvijs bumbulis...

— Ak, pienene, kā tu esi pārvērtusies! — gliemezis nopūšas un
nolaiž ragus. — Tu esi zaudējusi savu skaistumu...

Bet pienene neskumst. Tā ir aizlaidusi pasaulē savus bērnus — sēk-
liņas ar vieglajām pūkām. Un nākošajā pavasarī tepat dārza mau-
riņā mirdzēs neskaitāmi viņas bērnu zeltainie ziediņi.



KA KOKIEM IZGAJA

Visu vasaru kokiem vajadzēja apmierināties tikai ar vienu zaļu tērpu. Pēdīgi viņiem tas pagalam apnika.

- Mijā vasara, – koki lūdzās, – dod mums skaistāku tērpu!
- Man nav skaistāka, – vasara atbildēja. Tad koki griezās pie rudens.
- Mīlais ruden, dod mums greznus svētku tērpus!
- Labi, – rudens sacīja, – došu.

Un rudens ķērās pie darba. Viens divi – un jaunie tērpi bija gatavi: apsei un kļavām sarkani, bērzam un liepai zeltaini, ozolam, alksnim un lazdaī brūni un rūsgani. Kad saule tērpus apspidēja, tie izskatījās kā samta, zīda vai zelta. Viss mežs nu laistījās varavīksnes krāsās, un kokiem bija lielu liels prieks.

Bet tad atskrēja vējš un sāka kokus purināt. Jaunie tērpi neizturēja un drīz vien gulēja driskās zālē un dubļos. Nabaga kokiem nu bija auksti, vienīgi egles un priedes nesala, jo tās bija paturējušas savus agrākos skuju svārkus.

Galvojums

Es, Jana Ekšteine, apliecinu, ka darbs izstrādāts atbilstoši zinātniskās ētikas principiem.

Darbā izmantotā literatūra u. c. avoti norādīti literatūras u. c. avotu sarakstā.

Dažāda veida informācijai (atziņām, citātiem, attēliem, tabulām u. c.), kas iegūta no minētajiem avotiem, darbā un tā pielikumos norādītas atsauces.

Darba autors

Jana Ekšteine

Vārds, uzvārds

Paraksts

Datums: 11.11.2017.

IZZĪŅA PAR AIZSTĀVĒŠANU

Bakalaura darbs izstrādāts Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka darbs izstrādāts patstāvīgi.

Darba autors Jana Ekšteine

(vārds, uzvārds, paraksts)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Darba zinātniskais vadītājs lektore Mg. paed. Ligita Priede

(akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds, paraksts)

Kvalifikācijas darbs aizstāvēts

Pārbaudījuma komisijas 20 __.gada _____

sēdē, protokola Nr. _____, vērtējums _____ (_____)

Valsts pārbaudījuma komisijas priekšsēdētājs

(akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds, paraksts)